

POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY

Fakulta bezpečnostně právní

Katedra kriminalistiky

**Aktuální problémy kriminalistické metodiky
vyšetřování trestných činů proti životnímu
prostředí**

Diplomová práce

**Current problems of criminalistic methodology of environmental
crimes investigation**

Master thesis

VEDOUCÍ PRÁCE

Mgr. Martina Mrňáková

AUTOR PRÁCE

Bc. Jana Koubková

Praha

2022

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že předložená práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

V Praze, 30.1.2022

Bc. Jana Koubková

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat vedoucí své diplomové práce Mgr. Martině Mrňákové za odborné vedení, za pomoc a rady při zpracování této práce. Dále bych chtěla poděkovat svým rodičům a partnerovi, za trpělivost a pochopení po celou dobu mého studia.

Anotace

Diplomová práce „Aktuální problémy kriminalistické metodiky vyšetřování trestných činů proti životnímu prostředí“, se zabývá v první části definováním pojmů podstatných pro dané téma. Popisují se zde pojmy jako životní prostředí, právní úprava s ním související, trestné činy proti životnímu prostředí a metodika odhalování a vyšetřování takových činů.

V druhé části se práce věnuje rozboru statistik za sledované období, a z nich vyplývajících údajů. Sleduje, který trestný čin na životním prostředí je nejčastěji páchan a na základě takového údaje pak rozpracovává kazuistiku, a to podle metodiky vyšetřování popsané v první části práce. Na základě tohoto rozboru práce vymezuje aktuální problémy vážící se k metodice vyšetřování trestných činů proti životnímu prostředí.

Klíčová slova

Životní prostředí, metodika vyšetřování trestných činů proti životnímu prostředí, ekologická kriminalita

Abstract

The master thesis „Current problems of criminalistic methodology of environmental crimes investigation“, is split into two parts. In the first part deals with the definition of the main terms, such as environment, related legislation, environmental crime, and methodology of investigation.

In the second part thesis deals with analysis of statistics for the chosen period. It monitors which environmental crime is the most common and based on this data analyzes a case report, according to the investigation methodology mentioned in the first part of the thesis. Based on the analysis, the thesis defines the current problems related to the methodology of investigation of environmental crimes.

Key words

Environment, methodology of investigation of environmental crimes, environmental crimes

Obsah

Úvod	8
1. Základní pojmy.....	9
1.1 Životní prostředí	9
1.1.1 Komponenty životního prostředí	10
1.2 Právní úprava.....	11
1.3 Úprava v rámci Evropské unie.....	12
1.4 Odpovědnost v právu životního prostředí	14
1.4.1 Správněprávní odpovědnost v právu životního prostředí	15
1.4.2 Trestněprávní odpovědnost v právu životního prostředí	16
1.4.3 Odpovědnost za ztráty na životním prostředí	17
1.5 Trestné činy proti životnímu prostředí.....	18
1.5.1 Vybrané trestné činy proti životnímu prostředí.....	19
1.6 Ochrana životního prostředí	22
1.6.1 Instituce ochrany životního prostředí v České republice	23
2. Kriminalistická metodika odhalování a vyšetřování trestných činů proti životnímu prostředí.....	25
2.1 Způsob páčání ekologické kriminality	25
2.1.1 Flóra a fauna.....	26
2.2 Osobnostní rysy pachatele ekologické kriminality.....	28
2.3 Oběť ekologické kriminality	29
2.4 Kriminální situace.....	30
2.5 Typické motivy	30
2.6 Typické stopy	31
2.7 Typické vyšetřovací situace	33
2.8 Zvláštnosti vyšetřování.....	34
3. Výstup z teoretické části.....	36

4.	Praktická část.....	37
4.1	Předmět praktického zkoumání	37
4.2	Cíl praktického zkoumání	37
4.3	Zkoumaný vzorek.....	37
4.4	Získání dat	38
4.5	Zpracování dat	38
5.	Trestné činy proti životnímu prostředí mezi lety 2013 a 2020	39
5.1	Shrnutí let 2013 až 2020	39
5.2	Trestné činy proti životnímu prostředí v roce 2013	41
5.3	Trestné činy proti životnímu prostředí v roce 2020	42
5.4	Znečištění vodních toků	42
5.5	Znečištění vodních toků v roce 2013 a 2020	43
6.	Případ Bečva.....	44
6.1	Případ	45
6.2	Průběh	47
7.	Metodika vyšetřování	51
7.1	Způsob páchaní	51
7.2	Pachatel.....	51
7.3	Oběť.....	52
7.4	Kriminální situace.....	52
7.5	Motivy	52
7.6	Stopy.....	53
7.7	Vyšetřovací situace	54
7.8	Zvláštnosti vyšetřování.....	55
8.	Vyšetřování České inspekce životního prostředí	57
9.	Problémy metodiky vyšetřování.....	59
10.	Doporučení	60
	Závěr.....	62

11.	Zdroje	63
11.1	Použitá literatura	63
11.2	Internetové zdroje	64
11.3	Grafické znázornění	70
1.	Příloha 1 – Ohrožení a poškození životního prostředí – úmyslné.....	71
2.	Příloha 2 – Poškození a ohrožení životního prostředí – nedbalostní.....	74
3.	Příloha 3 – Počet odebraných vzorků ČIŽP	76

Úvod

Jako téma své diplomové práce jsem si zvolila *Aktuální problémy kriminalistické metodiky vyšetřování trestných činů proti životnímu prostředí*. Toto téma jsem si vybrala z toho důvodu, že problematika životního prostředí je mi poměrně blízká a sama se snažím chovat tak, abych životní prostředí zatěžovala co nejméně. S postupným rozvojem lidstva a s tím souvisejícím rozmachem průmyslu a technologií bylo právě životní prostředí tím, co poněkud ustupovalo do pozadí a před jeho znečištěním a chátráním se zavíraly oči. Proto mě velmi těší, že téma životního prostředí a jeho ochrany je v posledních pár letech čím dál častěji zmiňováno a propagováno. Touto prací bych chtěla přiblížit konkrétní činy na životním prostředí, které jsou dle platných právních úprav považovány za trestné. V práci se zabývám způsoby jejich vyšetřování, pachateli, kteří takové skutky páchají a také způsoby jakými jsou skutky páchány.

Práci jsem rozdělila na dvě části. V první, teoretické části se zabývám především definicí pojmů přímo souvisejících se zvoleným tématem. Rozebírám pojem životního prostředí, jeho komponentů a právních úprav s ním souvisejícím. Zmiňuji také pojem ochrany životního prostředí a možnosti, které v současné době máme.

Druhá část mé práce je věnována praktické části. V té se zaměřuji především na rozpracování případu, který koresponduje s vybranými trestnými činy proti životnímu prostředí. Získané informace byly podrobeny analýze a následně detailněji popsány. V neposlední řadě zmiňuji aktuální problematiku vyšetřování takových činů a navrhuji jejich možné způsoby řešení.

Cílem mé diplomové práce je především zjistit a vymezit nejčastěji páchaný typ trestných činů proti životnímu prostředí na našem území a na jejich základě rozpracovat případ a zjistit problémy v metodice vyšetřování.

1. Základní pojmy

V této kapitole shrnuji nejdůležitější pojmy týkající se trestných činů páchaných na životním prostředí. Jedná se především o pojem životního prostředí a jeho komponentů, právní úpravy spojené se životním prostředím, způsoby ochrany životního prostředí a samozřejmě popis jednotlivých druhů trestných činů vztahujících se k životnímu prostředí.

1.1 Životní prostředí

Pojem životního prostředí se pojí se vším, co můžeme pozorovat kolem sebe. Jedná se o vzájemně propojenou interakci složek, které přímo ovlivňují náš život a život všech živých organismů na planetě. Podle platné právní úpravy je životním prostředím „vše, co vytváří přirozené podmínky existence organismů včetně člověka a je předpokladem jejich dalšího vývoje. Jeho složkami jsou zejména ovzduší, voda, horniny, půda, organismy, ekosystémy a energie.“¹

Zdravě fungující příroda je schopna regulovat a udržovat rovnováhu ekosystému, pokud do tohoto stavu není zasahováno neuváženým způsobem lidskou činností, a to nad míru, která je pro přírodu únosná. Pokud je zmíněná míra překročena, hovoří se o poškození ekosystému, které vede k ohrožení a ničení života organismů a v neposlední řadě i člověka samotného.²

Ekosystémem se myslí funkční soustava živých i neživých složek životního prostředí, jež jsou navzájem propojeny výměnou látek a předáváním informací, vzájemně se ovlivňují a vyvíjejí v určitém čase a prostoru. V přírodě se nachází dva typy ekosystémů, a to přirozené a umělé. Za přirozený ekosystém se považuje ten, který prošel minimálním nebo nejlépe žádným zásahem ze strany člověka. Tento systém je schopný autoregulace a při ne příliš velké poruše své části, je nadán i schopností obnovy. Druhým typem je umělý ekosystém, který vznikl zásahem člověka. Tento typ ekosystému v dnešní době převažuje. Jedná

¹ §2 zákona č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, v platném znění. In *Sbírka zákonů*, 16.1.1992. ISSN:1211-1244

² CHMELÍK, Jan. *Ekologická kriminalita a možnosti jejího řešení: vysokoškolská učebnice*. Praha: Linde, 2005. ISBN 80-720-1543-5. s.9

se například o pole, rybníky, zahrady, parky a tak dále, které jsou méně druhově pestré, nestabilní a snadno narušitelné, vzhledem k tomu nemají schopnost autoregulace a nedokážou se samy obnovit.³

V rámci mého téma, které se týká trestných činů páchaných na životním prostředí, považuji za důležité vymezit také pojmy znečištění a poškozování životního prostředí.

V případě znečišťování se jedná o vnášení takových fyzikálních, chemických nebo biologických činitelů do životního prostředí v důsledku lidské činnosti, které jsou svou podstatou nebo množstvím cizorodé pro dané prostředí. Poškození je v tomto případě zhoršování stavu životního prostředí znečišťováním nebo jinou lidskou činností nad míru stanovenou zvláštními předpisy.⁴

1.1.1 Komponenty životního prostředí

Obecně lze říct, že komponentů životního prostředí je celkem 10. Jedná se o:

- a) O vzduší,
- b) Voda,
- c) Půda,
- d) Horniny a minerály,
- e) Organismy,
- f) Komplexy organismů (populace, společenstva, biocenózy, geobiocenózy, ekosystémy),
- g) Elektromagnetické pole,
- h) Energie,
- i) Odpady a vše vytvořené člověkem,
- j) Člověk.⁵

Můžeme tedy říct, že se jedná o vše, co nás obklopuje, včetně lidí samotných a produktů jejich činnosti. Životní prostředí má tedy globální charakter. S tímto

³ Význam slova 'Ekosystém'. *Priroda.cz* [online]. [cit. 2021-11-01]. Dostupné z: <https://www.priroda.cz/slovník.php?detail=92>

⁴ Zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, v platném znění. In *Sbírka zákonů*, 16.1.1992. ISSN: 1211-1244.

⁵ STRAUS, Jiří, Miroslav Němec a kol. *Teorie a metodologie kriminalistiky*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. ISN 978-80-7380-214-1, s.460

charakterem se váží i problémy, zasahující celé svět a ovlivňující každého z nás, tedy globální problémy. S těmi se setkáme prakticky ve všech sférách životního prostředí. Mezi globální problémy životního prostředí patří například skleníkový efekt, kyselá dešť, ztráta biodiverzity, ztráta samoregulačních schopností, degradace půdního fondu, znečišťování vod.

1.2 Právní úprava

Platnou právní úpravou, kterou se v České republice řídí nepřiměřené zásahy do životního prostředí je zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, ve znění pozdějších předpisů. Zákon dle §1 vymezuje základní pojmy, stanovuje základní zásady ochrany přírody a povinnosti právnických a fyzických osob při ochraně životního prostředí a jeho zlepšování. Zákon vychází především z principů trvale udržitelného rozvoje. Tento pojem sám definuje v §5 jako „rozvoj, který současným i budoucím generacím zachovává možnost uspokojovat jejich základní životní potřeby, a přitom nesnižuje rozmanitost přírody a zachovává přirozené funkce ekosystémů.“⁶

Díličí úprava jednotlivých úseků ochrany životního prostředí je pak obsažena ve složkových právních předpisech, které zahrnují zejména předpisy o ochraně ovzduší, vod, zemědělského půdního fondu, přírody a krajiny, lesa nebo o nakládání s odpady.⁷ Mezi obecné právní předpisy uvádím demonstrativní výčet několika zákonů, které ve svém obsahu nebo v návaznosti na svůj obsah řeší téma životního prostředí. Jedná se například o zákon č. 500/2004 Sb., správní řád; zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu; zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých dalších zákonů; zákon č. 388/1991 Sb., o Státním fondu životního prostředí České republiky; zákon č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí; zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím nebo zákon č. 263/2016 Sb., atomový zákon. Všechny výše zmíněné zákony jsou myšleny ve znění pozdějších předpisů.

⁶ Zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, v platném znění. In *Sbírka zákonů*, 16.1.1992. ISSN: 1211-1244.

⁷ Právní úprava ochrany životního prostředí. *Portál životního prostředí hlavního města Prahy* [online]. Praha, 2021 [cit. 2021-11-01]. Dostupné z: http://portalzp.praha.eu/jnp/cz/eia_ippc_pravo/pravni_uprava_ochrany_zp/index.html

Co se například týká propojení správního řádu a životního prostředí, Česká inspekce životního prostředí přijímá a vyřizuje podněty na poškozování či ohrožování životního prostředí, stížnosti proti nevhodnému chování úředních osob nebo proti postupu správního orgánu, a to právě souladu se zmíněným zákonem č. 500/2004 Sb., správním řádem.⁸

Další důležitou právní úpravou, která upravuje přímo skutkové podstaty trestných činů, které jsou na životním prostředí páčána, je zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, který v hlavě VIII tyto činy vymezuje. Z toho zákona také nejvíce vycházím v této práci.

V rámci práva Evropské unie a platnosti Lisabonské smlouvy platí sdílená pravomoc Unie a členských států. Jedná se o to, že po vstupu České republiky do EU vzniká *většina české legislativy v oblasti životního prostředí transpozicí komunitárního práva EU*. Sdílená pravomoc je vyjádřena především potřebou dodržování práva EU při vytváření vlastní vnitrostátní legislativy. Přeshraniční charakter ochrany a pojetí životního prostředí reaguje především na nutnost sjednocení environmentálních standardů v podmínkách EU.⁹

1.3 Úprava v rámci Evropské unie

Politika životního prostředí patří mezi nejmladší politiky Evropské unie, i přesto je však v současné době prezentována jako jedno z jejích nejdůležitějších témat. Její historie se začala psát až v 70. letech minulého století, kdy vznikly první komunitární normy upravující vybrané aspekty životního prostředí. Na summitu v Paříži v roce 1972 pak začala být politika životního prostředí více diskutována a začal se klást důraz na nutnost jejího přijetí. Začaly být přijímány akční programy ochrany životního prostředí, jedná se o strategické střednědobé dokumenty, odrážející hlavní rysy problému životního prostředí a jejich řešení. Tyto akční plány jsou přijímány nadále, poslední, v pořadí už 8. plán, byl přijat

⁸ Podávání podnětů a stížností. *Česká inspekce životního prostředí* [online]. Praha [cit. 2021-11-01]. Dostupné z: <https://www.cizp.cz/Podavani-podnetu-stiznosti>

⁹ ČR a Evropská unie. *Ministerstvo životního prostředí* [online]. [cit. 2021-11-01]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/cr_eu

v prosince roku 2021. Má sloužit jako vodítko pro tvorbu a provádění politiky v oblasti životního prostředí a klimatu do roku 2030.¹⁰

Kapitola o životním prostředí byla poprvé do dokumentu Evropské unie, poprvé začleněna v roce 1987, a to v rámci Jednotného evropského aktu. Největší rozmach však právo životního prostředí zaznamenalo v roce 2007, kdy bylo začleněno do článků Smlouvy o fungování Evropské unie. Zde se například v čl. 13 zmiňuje problematika dobrých podmínek pro zvířata. Ve článku 191–193 se zmiňuje problematika životního prostředí jako takového, anebo ve článku 194 smlouva řeší problematiku energetiky.

Další důležitou smlouvou v rámci životního prostředí je přímo Smlouva o Evropské unii, čili Maastrichtská smlouva. Která v posledním znění ve čl. 3 odst. 3 zmiňuje, že „Usiluje o udržitelný rozvoj Evropy... a na vysokém stupni ochrany a zlepšování kvality životního prostředí.“¹¹

Občany EU chrání jedny z nejpřísnějších environmentálních norem na světě. Za podpory specializovaných výzkumných programů, právních předpisů a finančních prostředků stanovily orgány EU a vlády jednotlivých členských států jasné cíle, kterými se má evropská politika v oblasti životního prostředí. Mezi ně patří například tzv. Zelená dohoda pro Evropu.¹² Ta se soustředí na 3 hlavní zásady, které mají přispět ke snížení emisí skleníkových plynů a zlepšení kvality života občanů. Jejím cílem je:

1. zajistit bezpečné a cenově dostupné dodávky energie v EU
2. vytvořit v EU plně integrovaný, propojený a digitalizovaný unijní trh s energií

¹⁰ *Osmý akční program pro životní prostředí: členské státy potvrdily předběžnou politickou dohodu s Parlamentem* [online]. Rada Evropy [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/press/press-releases/2021/12/10/8th-eap-member-states-endorse-provisional-political-agreement-reached-with-parliament/>

¹¹ *Smlouva o Evropské unii* [online]. Úřední věstník Evropské unie [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:2bf140bf-a3f8-4ab2-b506-fd71826e6da6.0008.02/DOC_1&format=PDF

¹² *Na cestě k ekologičtější a udržitelnější Evropě* [online]. Evropská unie [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: https://european-union.europa.eu/priorities-and-actions/actions-topic/environment_cs

3. dávat prioritu energetické účinnosti, snižovat energetickou náročnost budov a rozvíjet takové odvětví energetiky, které se z velké míry zakládá na obnovitelných zdrojích energie.¹³

Na základě toho chce Evropská komise například vybudovat propojené energetické soustavy a lépe integrované sítě na podporu obnovitelných zdrojů energie, podporovat inovativní technologie a vytvoření moderní infrastruktury, plně rozvinout potenciál větrné energie na moři v Evropě apod. Evropská komise přijala soubor návrhů, které přizpůsobí jednotlivé politiky Evropské unie v oblasti klimatu, energetiky, dopravy a zdanění tak, aby se mohly podílet na snižování čistých skleníkových plynů do roku 2030 o 50 % oproti roku 1990.¹⁴

Evropská unie také vytvořila strategii vize do roku 2050, kdy chce dosáhnout klimatické neutrality hospodářství, a to s nulovými emisemi skleníkových plynů. Tento cíl je vlastně i jádrem Zelené dohody. Cílem je například udržet nárůst globálního oteplování pod 2 °C, ve snaze udržet ho kolem 1,5 °C.¹⁵

1.4 Odpovědnost v právu životního prostředí

Následkem porušení právní povinnosti, a to formou protiprávního jednání či opomenutí, je vznik právní odpovědnosti. Možných právních následků (druhů právní odpovědnosti) může být hned několik. V zásadě můžeme rozdělit právní odpovědnosti na dva hlavní druhy – odpovědnost deliktní a odpovědnost za způsobenou škodu.

Odpovědnost deliktní slouží k potrestání nežádoucího protiprávního jednání a k prevenci před pácháním dalšího podobného jednání. Podle závažnosti protiprávního jednání následuje buď správněprávní nebo trestněprávní

¹³ *Přechod na čistou energii* [online]. Evropská komise [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal/energy-and-green-deal_cs

¹⁴ *Přechod na čistou energii* [online]. Evropská komise [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal/energy-and-green-deal_cs

¹⁵ *2050 long-term strategy* [online]. European commission [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/clima/eu-action/climate-strategies-targets/2050-long-term-strategy_en

odpovědnost. Z toho můžeme vyvodit, že určitým chováním může být spáchán buď přestupek nebo správní delikt, v tomto případě se jedná o správněprávní odpovědnost, nebo se může jednat o společensky více škodlivé a nebezpečné jednání a pachatel dosáhl trestného činu. V tomto případě se tedy jedná o odpovědnost trestněprávní.

V případě odpovědnosti za způsobenou škodu (újmu) – za ztráty na životním prostředí, se jedná o odpovědnost sloužící k nápravě důsledků protiprávního jednání a kompenzaci za něj. Uplatňuje se vedle odpovědnosti deliktní, vzájemně se tedy nevylučují.

Dalším kritériem, kterým můžeme na odpovědnost v rámci životního prostředí nahlížet, je hledisko zavinění. Z hlediska zavinění odpovědného subjektu rozlišujeme odpovědnost subjektivní (zavinění) a objektivní (následek). Subjektivní odpovědnosti může být subjekt zproštěn, pokud prokáže, že škodu nezavinil – tzn. že nebyl dán úmysl a/nebo nedbalost. Objektivní odpovědnosti pak může být zproštěn pouze tehdy umožňuje-li to zákon, a to v zásadě v souvislosti s výjimečnými příčinami jakými je ku příkladu tzv. vyšší moc, tedy přírodní katastrofy apod.¹⁶

1.4.1 Správněprávní odpovědnost v právu životního prostředí

Správněprávní odpovědnost je odpovědnost za správní delikty, nebo-li za takové jednání, za které je možné uložit správněprávní sankci, a to zpravidla pokutu ve správním řízení. Ve správním řízení takovéto jednání projednávají správní orgány a přestupku se mohou dopustit jak fyzické, tak i právnické osoby. Obecná úprava přestupků se nachází v zákoně č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich. Skutkové podstaty přestupků se pak nachází v jednotlivých zákonech, např. V zákoně č. 289/1995 Sb., o lesích apod.

V právu životního prostředí je tento typ odpovědnosti v praxi uplatňován nejčastěji, neboť právo životního prostředí má ke správnímu právu poměrně

¹⁶ *Právní odpovědnost v právu životního prostředí* [online]. Brno: Ekologický právní servis, 2010, listopad 2010, , 8 [cit. 2022-12-10]. Dostupné z: https://is.muni.cz/el/1456/podzim2010/MPP_PREP/um/19698184/Pravni_odpovednost.pdf

blízkou vazbu. Orgány státní správy totiž kontrolují a dozorují nad dodržováním povinností, které jsou stanoveny zákonem o ochraně přírody a krajiny a dalšími zákony v rámci životního prostředí.

Na rozdíl od trestněprávní odpovědnosti se jedná o takové jednání, u kterého je dána menší společenská škodlivost. V případě sankcí se nejčastěji setkáváme s napomenutím, pokutou, zákazem činnosti nebo propadnutím věci, a to v případě přestupku. V případě správního deliktu je nejčastější sankcí pokuta.¹⁷

1.4.2 Trestněprávní odpovědnost v právu životního prostředí

Trestněprávní odpovědnost je odpovědnost za spáchání trestného činu, nebo-li takového protiprávního jednání, za které je možné uložit trestněprávní sankci, a to včetně trestu odnětí svobody. Trestného činu se mohou dopustit pouze fyzické osoby, nikoli osoby právnické, ty totiž nedisponují trestněprávní odpovědností. Trestní odpovědnost se uplatňuje v případech, že se jedná o zaviněné jednání, tedy jednání ve formě úmyslu či nedbalosti. Obecnou úpravu trestných činů stanovuje zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. §§ 293-300 obsahují skutkové podstaty trestného činu ohrožení životního prostředí jak v úmyslném, tak nedbalostním způsobu spáchání. V konkrétním případě jde o ohrožovací delikt, což znamená, že k újmě na životním prostředí nemusí dojít, ale postačí pouze jeho ohrožení.

Ekologická kriminalita je vážným celospolečenským problémem. Páchání tohoto typu kriminality probíhá jednak známými, ale i zcela novými a dosud neuplatněnými způsoby, a to mnohdy i s mezinárodním prvkem. Je tedy logické, že ne všechny formy páčání tohoto typu kriminality je orgánům činným v trestním řízení zcela známo. Ekologická kriminalita je pouze obecným pojmem, který v sobě zahrnuje několik konkrétních skupin páčání trestné činnosti, ať už je to proti ovzduší, vodě nebo samotné přírodě. V takovém případě je

¹⁷ *Právní odpovědnost v právu životního prostředí* [online]. Brno: Ekologický právní servis, 2010, listopad 2010, , 8 [cit. 2022-12-10]. Dostupné z: https://is.muni.cz/el/1456/podzim2010/MPP_PREP/um/19698184/Pravni_odpovednost.pdf

vypracovávání a vyhodnocování jednotlivých případů podle obecně dané metodiky prakticky nemožné.¹⁸

Trestná činnost proti životnímu prostředí je třeba oproti majetkové trestné činnosti co do počtu pouze marginální. Každopádně metodika vyšetřování takových činů je do značné míry odlišná od metodik ostatních. Největší problémy mohou nastávat při určování, zda už se jedná o trestný čin či nikoli, a to vzhledem k tomu, že se jedná zpravidla o normy blanketní. Většina skutkových podstat obsahuje kritérium neoprávněnosti nebo požadavek rozporu s jiným právním předpisem.¹⁹

1.4.3 Odpovědnost za ztráty na životním prostředí

Předpokladem odpovědnosti za škodu je právě vznik škody. Škoda je dle obecně platné právní teorie chápána jako majetková újma na věci a jako taková je lehce vyčíslitelná a kvantifikovatelná. Škoda může mít ovšem i nemateriální podobu a v takovém případě jí v penězích prakticky vyjádřit nelze a je tak velice obtížné konkrétní částku stanovit.²⁰ Problémem je, že neexistuje jednotné pravidlo, na jehož základě by se dala určit přesná výše dle charakteru škody. Tento problém se velmi výrazně projevuje právě u správních deliktů, tedy i při vyčíslování újmy na životním prostředí. V případě určování škody a jejího vyčíslení, se tedy pro účely správního, ale i trestního řízení, neobejdeme bez odborných stanovisek, odborných vyjádření či znaleckých posudků.²¹

Pojem vážící se k pojmu škoda v rámci životního prostředí je také tzv. ekologická újma. Ta je definovaná v zákoně č. 17/1992 Sb., o životním prostředí. V § 10 tento zákon říká, že „Ekologická újma je ztráta nebo oslabení přirozených funkcí ekosystémů, vznikající poškozením jejich složek nebo narušením vnitřních vazeb

¹⁸ STRAUS, Jiří a Miroslav NĚMEC. *Teorie a metodologie kriminalistiky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-214-1. s. 461–463

¹⁹ KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015. ISBN 978-80-7380-547-0. s. 394

²⁰ CHMELÍK, Jan. *Ekologická kriminalita a možnosti jejího řešení: vysokoškolská učebnice*. Praha: Linde, 2005. ISBN 80-7201-543-5. s.93

²¹ CHMELÍK, Jan. *Ekologická kriminalita a možnosti jejího řešení: vysokoškolská učebnice*. Praha: Linde, 2005. ISBN 80-7201-543-5. s. 94

a procesů v důsledku lidské činnosti.²² Podle charakteru této škody, jde zpravidla o nemateriální škodu. Zvláštností je v tomto případě vysoká míra latence a značné zpoždění mezi zjištěním škody a dobou, kdy byla způsobena. Oproti škodnému následku je však mnohem závažnější následná škoda na ekosystémech. Ten, komu vzniká ekologická újma je celá společnost a s tím jednotliví obyvatelé, jejichž zájmy zastupuje stát. Stát je rovněž tím, kdo je oprávněn ekologické újmy uplatňovat. Zpravidla se jedná o nápravu vzniklé ekologické újmy, která je kompenzována systémem naturálních restitucí, kompenzacemi nebo finančním plněním.²³ To se můžeme dočíst v § 27 odst. 1 zmiňovaného zákona o životním prostředí, který uvádí: „Každý, kdo poškozováním životního prostředí nebo jiným protiprávním jednáním způsobil ekologickou újmu, je povinen obnovit přirozené funkce narušeného ekosystému nebo jeho části. Není-li to možné nebo z vážných důvodů účelné, je povinen ekologickou újmu nahradit jiným způsobem (náhradní plnění); není-li to možné, je povinen nahradit tuto újmu v penězích. Souběh těchto náhrad se nevylučuje. Způsob výpočtu ekologické újmy a další podrobnosti stanoví zvláštní předpis.“²⁴

1.5 Trestné činy proti životnímu prostředí

Trestné činy proti životnímu prostředí jsou vymezeny v hlavě VIII. zvláštní části zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Mezi tyto trestné činy patří:

- § 293 Poškození a ohrožení životního prostředí
- § 294 Poškození a ohrožení životního prostředí z nedbalosti
- § 294a Poškození vodního zdroje
- § 295 Poškození lesa
- § 296 Společná ustanovení
- § 297 Neoprávněné vypuštění znečišťujících látek
- § 298 Neoprávněné nakládání s odpady

²² § 10 zák. č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, v platném znění. In *Sbírka zákonů*, 16.1.1992. ISSN: 1211-1244.

²³ CHMELÍK, Jan. *Ekologická kriminalita a možnosti jejího řešení: vysokoškolská učebnice*. Praha: Linde, 2005. ISBN 80-7201-543-5. s.94

²⁴ § 27 odst. 1, zák. č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, v platném znění. In *Sbírka zákonů*, 16.1.1992. ISSN: 1211-1244.

- § 298a Neoprávněná výroba a jiné nakládání s látkami poškozujícími ozonovou vrstvu
- § 299 Neoprávněné nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami
- § 300 Neoprávněné nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami z nedbalosti
- § 301 Poškození chráněných částí přírody
- § 302 Týrání zvířat
- § 302a Chov zvířat v nevhodných podmínkách
- § 303 Zanedbání péče o zvíře z nedbalosti
- § 304 Pytláctví
- § 305 Neoprávněná výroba, držení a jiné nakládání s léčivy a jinými látkami ovlivňujícími užitek hospodářských zvířat
- § 306 Šíření nakažlivé nemoci zvířat
- § 307 Šíření nakažlivé nemoci a škůdce užitkových rostlin
- § 308 Společná ustanovení

1.5.1 Vybrané trestné činy proti životnímu prostředí

V následujících odstavcích popisují vybrané trestné činy proti životnímu prostředí podle zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, které jsem hromadně vypsala v kapitole předchozí.

1.5.1.1 § 293 Poškození a ohrožení životního prostředí

(1) Kdo v rozporu s jiným právním předpisem úmyslně poškodí nebo ohrozí půdu, vodu, ovzduší nebo jinou složku životního prostředí, a to ve větším rozsahu nebo na větším území, nebo takovým způsobem, že tím může způsobit těžkou újmu na zdraví nebo smrt nebo je-li k odstranění následků takového jednání třeba vynaložit náklady ve značném rozsahu, nebo

kdo úmyslně takové poškození nebo ohrožení složky životního prostředí zvýší nebo ztíží jeho odvrácení nebo zmírnění, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta nebo zákazem činnosti.

(2) Odnětím svobody na jeden rok až pět let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 opětovně,

b) spáchá-li takový čin proto, že porušil důležitou povinnost vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uloženou mu podle zákona,

c) způsobí-li takovým činem trvalé nebo dlouhodobé poškození složky životního prostředí,

d) je-li k odstranění následků takového činu třeba vynaložit náklady ve velkém rozsahu, nebo

e) spáchá-li takový čin v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného značný prospěch.

(3) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán, spáchá-li takový čin v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu.²⁵

Co se týká skutkové podstaty trestného činu poškození a ohrožení životního prostředí, tu naplní pachatel, který ohrozí životní prostředí, a to i v případě, kdy k jeho poškození dosud nedošlo. Toto ustanovení lze aplikovat nejen na rostlinstvo a živočišstvo, ale i na životní prostředí jako celek a na všechny jeho dílčí složky. První základní skutkovou podstatu trestného činu poškození a ohrožení životního prostředí podle § 293 odst. 1 trestního zákoníku naplní pachatel, který jedná úmyslně jedním ze tří výslovně uvedených způsobů:

1. Dopustí se uvedeného jednání ve větším rozsahu nebo na větším území (ve smyslu § 296 trestního zákoníku).
2. Může takovým jednáním způsobit těžkou újmu na zdraví (ve smyslu § 122 odst. 1) nebo smrt.
3. Způsobí, že k odstranění následků takového jednání je třeba vynaložit náklady ve značném rozsahu (alespoň ve výši 500 000 Kč).

Druhá základní skutková podstata trestného činu poškození a ohrožení životního prostředí je obsažena v ustanovení § 293 odst. 1 trestního

²⁵ § 293 zák. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, v platném znění. In: *Sbírka zákonů*, 9.2.2009. ISSN: 1211-1244.

zákoníku slovy „kdo úmyslně takové ohrožení nebo poškození životního prostředí zvýší nebo ztíží jeho odvrácení nebo zmírnění“ a zůstává i po novelizaci nezměněna. Kvalifikované skutkové podstaty trestného činu poškození a ohrožení životního prostředí podle § 293 odst. 2 a 3 trestního zákoníku jsou po novelizaci výrazně pozměněny.²⁶

1.5.1.2 § 294 Poškození a ohrožení životního prostředí z nedbalosti

(1) Kdo v rozporu s jiným právním předpisem z hrubé nedbalosti poškodí nebo ohrozí půdu, vodu, ovzduší nebo jinou složku životního prostředí, a to ve větším rozsahu nebo na větším území, nebo takovým způsobem, že tím může způsobit těžkou újmu na zdraví nebo smrt anebo je-li k odstranění následků takového jednání třeba vynaložit náklady ve značném rozsahu, nebo

kdo z hrubé nedbalosti takové poškození nebo ohrožení složky životního prostředí zvýší nebo ztíží jeho odvrácení nebo zmírnění, bude potrestán odnětím svobody až na šest měsíců nebo zákazem činnosti.

(2) Odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 proto, že porušil důležitou povinnost vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uloženou mu podle zákona,

b) způsobí-li takovým činem trvalé nebo dlouhodobé poškození složky životního prostředí, nebo

c) je-li k odstranění následků takového činu třeba vynaložit náklady ve velkém rozsahu.

Přístup pachatele k požadavku náležité opatrnosti svědčí o zřejmé bezohlednosti pachatele k zájmům chráněným trestním zákoníkem. Hrubá nedbalost však předpokládá tzv. vyšší intenzitu.²⁷

²⁶ *TRESTNÍ ZÁKONÍK: s komentářem* [online]. 2013 [cit. 2021-11-02]. Dostupné z: <https://docplayer.cz/8812728-Trestni-zakonik-s-komentarem-k-1-8-2011-3-aktualizace-k-15-1-2013.html>

²⁷ KRATOCHVÍL, Vladimír, a kol. *Kurs trestního práva: trestní právo hmotné: obecná část*. Praha: C. H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-042-3. S. 254.

1.5.1.3 § 294a Poškození vodního zdroje

Kdo, byť i z hrubé nedbalosti, způsobí poškození vodního zdroje, u něhož je stanoveno ochranné pásmo, tak, že tím zanikne nebo je značně oslaben důvod pro zvláštní ochranu vodního zdroje, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.²⁸

Ustanovení § 294a chrání pouze vodní zdroj, u něhož je vodoprávním úřadem stanoveno ochranné pásmo (podle 30 zákona č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon), ve znění zákona č. 150/2010 Sb.). Toto ustanovení dále doplňuje § 296 společná ustanovení, a to konkrétně odstavec 3. „Poškozením nebo ohrožením půdy, vody, ovzduší nebo jiné složky životního prostředí se rozumí i provozování zařízení, ve kterém je prováděna nebezpečná činnost nebo v němž se skladují nebo používají nebezpečné látky či směsi, bez povolení podle jiného právního předpisu.“²⁹

1.6 Ochrana životního prostředí

Ochrana životního prostředí je způsob managementu ovzduší, vody, půdy, minerálních zdrojů a živých systémů včetně člověka, jehož cílem je dosažení nejvyšší udržitelné kvality života.

Rozhodujícím mezníkem ochrany přírody bylo zřízení Ministerstva životního prostředí ČR v roce 1989.³⁰

Stav životního prostředí je pravidelně sledován a hodnocen v rámci hodnotících a statistických zpráv, a to zejména Zprávy o životním prostředí, která je předkládána vládou Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR a Statistické ročenky životního prostředí ČR.

Obě hodnotící zprávy obsahující informace o stavu životního prostředí v minulých letech jsou k dispozici i veřejnosti. V uvedených dokumentech jsou

²⁸ §294a zák. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, v platném znění. In: *Sbírka zákonů*, 9.2.2009. ISSN: 1211-1244.

²⁹ § 296 odst. 3, zák. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, v platném znění. In: *Sbírka zákonů*, 9.2.2009. ISSN: 1211-1244.

³⁰ STRAUS, Jiří a Miroslav NĚMEC. *Teorie a metodologie kriminalistiky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-214-1. S.461

shrnuty aktuální poznatky o stavu a vývoji jednotlivých složek životního prostředí, vlivu hospodářských sektorů na životní prostředí, nástrojích politiky životního prostředí, dopadech současného stavu životního prostředí na lidské zdraví a ekosystémy a o stavu životního prostředí v mezinárodním kontextu.

Zpráva o životním prostředí České republiky je komplexní hodnotící dokument, který shrnuje aktuální poznatky o stavu a vývoji jednotlivých složek životního prostředí, vlivu hospodářských sektorů na životní prostředí, nástrojích politiky životního prostředí, dopadech současného stavu životního prostředí na lidské zdraví a ekosystémy a o stavu životního prostředí v mezinárodním kontextu. Cílem je rovněž posoudit naplňování Státní politiky životního prostředí a identifikovat nové prioritní oblasti, které by měly být v rámci politiky řešeny.

Zpráva o životním prostředí České republiky je vytvářena v gesci Ministerstva životního prostředí a předkládána vládě každoročně od roku 1993. Po schválení vládou ČR dle zákona č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí, zveřejněna na internetových stránkách Ministerstva životního prostředí a CENIA (Česká informační agentura životního prostředí).

1.6.1 Instituce ochrany životního prostředí v České republice

Podle zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny (ZOPK), vykonávají státní správu v ochraně přírody orgány ochrany přírody a stráž přírody. Podle §75 uvedeného zákona jsou orgánem ochrany přírody: obecní úřady, pověřené obecní úřady, obecní úřady obcí s rozšířenou působností, krajské úřady, správy národních parků a chráněných krajinných oblastí, Česká inspekce životního prostředí, Ministerstvo životního prostředí, újezdní úřady, Ministerstvo obrany.³¹

Stráž přírody se v tomto smyslu myslí strážci a zpravodajové. Stráž přírody ustanovují správy národních parků a chráněných krajinných oblastí a krajské

³¹ §75 zák. č. 114/1992 Sb., *Zákon České národní rady o ochraně přírody a krajiny*, v platném znění. In: *Sbírka zákonů*, 25.3.1992. ISSN: 1211-1244.

úřady. Funkce strážce může být vykonávána dobrovolně nebo v rámci pracovního zařazení v orgánu ochrany přírody.³²

Státní správu v ochraně přírody a krajiny tedy vykonávají jednak orgány územní samosprávy (tzn. obecní úřady a krajské úřady, a to v přenesené působnosti. Speciální správní úřady (správy, újezdni úřady a inspekce), a ústřední správní úřady (Ministerstvo životního prostředí a Ministerstvo obrany). Kompetence jsou děleny na územním principu, mimo České inspekce životního prostředí a Ministerstva životního prostředí. Příslušnost orgánu ochrany přírody se odvíjí v první řadě od toho, zda se jedná o: 1. území národního parku, chráněné krajinné oblasti nebo jejich ochranného pásma, 2. území vojenského újezdu, 3. jiné pozemky určené pro účely obrany státu, nebo 4. ostatní území. K tomu přistupuje ještě hledisko, zda se jedná o zvláště chráněné území nebo jeho ochranné pásmo (v takovém případě je vyloučena příslušnost pověřených obecních úřadů) nebo o ptačí oblast, na jejímž území leží národní park, chráněná krajinná oblast, národní přírodní rezervace nebo národní přírodní památka (pokud ano, jsou k vydání souhlasu podle § 45e odst. 2 ZOPK příslušné správy CHKO i mimo území CHKO).³³ Řekla bych, že vymezení kompetencí dle místní příslušnosti jsou v zákoně 114/1992 Sb. vymezeny velmi složitě a bylo by vhodné tento systém zjednodušit a více zpřehlednit.

³² §81 zák. č. 114/1992 Sb., *Zákon České národní rady o ochraně přírody a krajiny*, v platném znění. In: *Sbírka zákonů*, 25.3.1992. ISSN: 1211-1244.

³³KUČERA, Jan. *Úmluva o mezinárodním obchodu ohroženými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin: základní informace se zaměřením na Českou republiku a Evropskou unii*. Vyd. 2., (upr.). Praha: Ministerstvo životního prostředí, 2010. ISBN 978-80-7212-552-.

2. Kriminalistická metodika odhalování a vyšetřování trestných činů proti životnímu prostředí

2.1 Způsob páčání ekologické kriminality

Formy a způsoby páčání tohoto typu kriminality jsou velice variabilní a podléhají rychlému vývoji. Odráží se v něm aktuální životní trendy a vývoj celé společnosti. Možnosti spáčení jsou různorodé a není možné je v obecném rámci a komplexně vyjmenovat.

Ekologická kriminalita v sobě zahrnuje trestné činy směřující proti udržení čistoty ovzduší, vod, přírody, neporušenost krajinných prvků a přírodního bohatství. Proto formami páčání mohou být například³⁴:

Vypouštění škodlivin do ovzduší nad stanovené limity, zde se může jednat například o podniky vypouštějící škodliviny do ovzduší, které se potýkají s určitými ekonomickými potížemi a v návaznosti na to a ve snaze ušetřit vypínají odlučovače produkovaných škodlivin. Dále se jedná o havarijní úniky chemických látek z chladících zařízení nebo porušení technologií apod.

Vypouštění škodlivin do vodních toků nad stanovené limity, zde se jedná o úmyslné, ale i havarijní úniky znečišťujících látek do veřejných vodních toků z průmyslových podniků, zemědělských podniků, provozů a provozoven. Dále sem můžeme řadit i průmyslová hnojiva na polích, která v důsledku deště stečou do veřejných vodních toků apod.

Kontaminace přírodního prostředí škodlivinami nad stanovené limity, jedná se například o ilegálně zakládané skládky bez jakéhokoli zajištění. Dále o skladování toxických, radioaktivních a jinak škodlivých látek v nevhodných obalech a na nevhodných místech. Může se jednat i o havárie přepravních prostředků s chemickými surovinami, havárie továren na výrobu takových látek nebo havárii zařízení, které takovéto látky zpracovávají atd.

Nepovolená činnost, která podstatným způsobem zasahuje do krajinných prvků, případně ohrožuje přírodní bohatství, zde můžeme

³⁴ NĚMEC, Miroslav. *Teorie a metodologie kriminalistiky pro magisterské studium*. Praha: Abook, 2019. ISBN 978-80-906974-2-3. s.257–260

uvést například nepovolenou těžbu nerostného materiálu, ať už se jedná o písky, kámen apod. Patří sem i nepovolená těžba dřeva nebo vypouštění vodních nádrží.

Nedovolený obchod s chráněnou faunou a flórou, ochrana ohrožených druhů fauny a flóry je upravena mezinárodní úmluvou o mezinárodním obchodu s ohroženými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin „*Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora*“³⁵, známá pod zkratkou CITES. Úmluva vymezuje, které druhy živočichů a rostlin jsou pod její ochranou. V současné době se jedná o více než 5000 druhů zvířat a kolem 28000 druhů rostlin. Hlavním českým výkonným orgánem CITES je Ministerstvo životního prostředí.³⁶

Pytláctví, tedy zakázané způsoby lovu, což souvisí i s ochranou přírody formou úmluvy CITES.

2.1.1 Flóra a fauna

Nezákonný obchod a manipulace s ohroženými druhy živočichů a rostlin se realizuje především cestou nelegálního dovozu těchto druhů ze zemí jejich původu s následným obchodováním s nimi.

Přestože se může zdát, že pro Českou republiku je problematika CITES celkem nepodstatná, je bohužel pravdou, že i občané ČR se podílejí na nelegálním obchodu s ohroženými druhy, a to nemalou měrou. Podle statistiky kontrolních orgánů EU je letiště Praha Ruzyně po Amsterdamu (Schiphol) druhé letiště v Evropě s nejčastějšími záchyty nelegálně dovážených živočichů, rostlin či

³⁵ STRAUS, Jiří, Miroslav Němec a kol. Teorie a metodologie kriminalistiky. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. ISN 978-80-7380-214-1.s. 464

³⁶ ÚMLUVA O MEZINÁRODNÍM OBCHODU OHROŽENÝMI DRUHY VOLNĚ ŽIJÍCÍCH ŽIVOČICHŮ A PLANĚ ROSTOUCÍCH ROSTLIN: ZÁKLADNÍ INFORMACE SE ZAMĚŘENÍM NA ČESKOU REPUBLIKU A EVROPSKOU UNII [online]. Praha: Ministerstvo životního prostředí ČR [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: [https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/cites_publikace/\\$FILE/OMOB-Publikace_CITES-20101109.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/cites_publikace/$FILE/OMOB-Publikace_CITES-20101109.pdf)

výrobků z nich a již léta má Česká republika i pověst významné tranzitní země pro pašování exemplářů CITES.³⁷

V koncepci boje proti organizovanému zločinu do roku 2023 zpracované ministerstvem vnitra, se můžeme dočíst, že „Česká republika v současné době patří mezi země významně dotčené nelegálním obchodováním s ohroženými druhy živočichů a rostlin, jež jsou chráněny Úmluvou o mezinárodním obchodu s ohroženými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin (CITES). Kromě rozsáhlého nelegálního obchodování s živými exempláři (např. s vzácnými druhy papoušků, plazů atd.) se jedná i o velmi závažné případy pašování nosorožčích rohů, slonoviny a tygřích produktů.“ Koncepce dále uvádí, že to nejsou pouze africké a asijské státy, kterých se týká problém pytláctví těchto zvířat, ale řetězec nelegálního zboží následně zasahuje i země ve střední Evropě. „Nejedná se o ojedinělé případy a záchyty, ale o vysoce sofistikovaný organizovaný zločin, který je spojen i s dalšími nelegálními činnostmi, např. obchodováním s drogami a se zbraněmi, legalizací výnosů, praní peněz apod.“ Tato problematika je velice specifická, a proto značně odborně náročná. V České republice bohužel nemáme žádný koncepční dokument, který by problematiku řešil a udával jasné postupy jejího řešení. Počet šetřených a úspěšně rozkrytých případů je stále poměrně nízký a výsledek je velmi neuspokojivý.³⁸

Největšími pachateli tohoto typu kriminálního jednání v České republice jsou bez pochyby příslušníci vietnamské menšiny. „V posledních letech se v České republice výrazně zvyšuje zapojení občanů vietnamské národnosti a členů

³⁷ *ÚMLUVA O MEZINÁRODNÍM OBCHODU OHROŽENÝMI DRUHY VOLNĚ ŽIJÍCÍCH ŽIVOČICHŮ A PLANĚ ROSTOUCÍCH ROSTLIN: ZÁKLADNÍ INFORMACE SE ZAMĚŘENÍM NA ČESKOU REPUBLIKU A EVROPSKOU UNII* [online]. Praha: Ministerstvo životního prostředí ČR [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: [https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/cites_publikace/\\$FILE/OMOB-Publikace_CITES-20101109.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/cites_publikace/$FILE/OMOB-Publikace_CITES-20101109.pdf)

³⁸ *KONCEPCE BOJE PROTI ORGANIZOVANÉMU ZLOČINU DO ROKU 2023* [online]. In: . Praha: Ministerstvo vnitra České republiky, 2018, 23. května 2018, s. 77 [cit. 2021-12-19]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/bezpecnostni-hrozby-337414.aspx?q=Y2hudW09Mg%3D%3D>

vietnamské komunity do obchodu s ohroženými druhy živočichů (wildlife crime).“³⁹

Do ČR se nelegálně dovážejí především tyto exempláře CITES:

1. Živé exempláře jako papoušci, draví ptáci, ostatní exotické ptactvo, suchozemské želvy, ještěři a hadi, opice, pavouci, motýli apod.,
2. Mrtvé exempláře: motýli, mořské korály, měkkýši (lastury, mušle),
3. Části exemplářů a výrobky z nich: kůže a výrobky z nich (boty, kabelky, peněženky apod., zejména z hadí a krokodýlí kůže), surové a vyčíněné kůže, různé lovecké trofeje, želvovina, tradiční čínská medicína (tygří mast apod.), slonovina, tropické dřeviny apod.⁴⁰

2.2 Osobnostní rysy pachatele ekologické kriminality

Vzhledem ke zmiňované variabilitě možných způsobů páchaní se můžeme setkat s různými typy pachatelů. Mohou to být osoby bez kriminální minulosti, ale také ty se záznamem v trestním rejstříku. Mohou to být osoby nadprůměrně inteligentní, tak osoby méně inteligentní.⁴¹ Pachatelem se může stát kdokoli, muž, žena, mladiství, ale i právnická osoba. Se ženou jako pachatelkou se ale prakticky v ekologické kriminalitě nesetkáváme, což ji ovšem jako pachatelku nevylučuje. Stejný případ můžeme nalézt u mladistvých pachatelů, kteří se objevují jen zřídka, jelikož se nedostávají do styku s velkými zdroji znečištění, které by mohly mít devastační následky na přírodu. Na základě toho můžeme říct, že hlavním znečišťovatelem a pachatelem ekologické kriminality jsou ve většině případů právnické osoby, tedy podniky a firmy, které vypouští velké množství znečišťujících látek ze svých výroben a provozoven do okolního životního prostředí, ať už to provádějí úmyslně či z nedbalosti. To je důležitý

³⁹ KONCEPCE BOJE PROTI ORGANIZOVANÉMU ZLOČINU DO ROKU 2023 [online]. In: . Praha: Ministerstvo vnitra České republiky, 2018, 23. května 2018, s. 77 [cit. 2021-12-19]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/bezpecnostni-hrozby-337414.aspx?q=Y2hudW09Mg%3D%3D>

⁴⁰ CHMELÍK, Jan. *Ekologická kriminalita a možnosti jejího řešení: vysokoškolská učebnice*. Praha: Linde, 2005. ISBN 80-7201-543-5. s.50

⁴¹ KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015. ISBN 978-80-7380-547-0. s.396

faktor, který musíme v ekologické kriminalitě, a nejen zde, rozlišovat. Po pachatelích nedbalostních trestných činů je také snadnější pátrání než po pachatelích úmyslných trestných činů. Pachatelem nedbalostního činu v rámci ekologické kriminality mohou být například – manuální pracovník, který je pověřen obsluhou určitých zařízení, které pracují nebo produkují látky škodlivé životnímu prostředí, nebo je pověřen manipulací s toxickými a škodlivými látkami, případně hořlavinami, při jejich výrobě, přepravě či skladování. Dále se může jednat o pracovníky či zaměstnance (případně jiné osoby), které nemají pověření k daným činnostem v oblasti obsluhy či manipulace s nebezpečnými a škodlivými látkami, a tuto práci přesto vykonávají – tito zaměstnanci nemají potřebnou odbornost v rámci nakládání s takovým materiálem, a proto je lidská chyba nasnadě. V neposlední řadě se může jednat o osoby, které stojí vně hospodářských subjektů, které se zabývají výrobou, přepravou a skladováním těchto látek a nedbalostí nebo vlastní neopatrností, případně neodborným zásahem způsobí ekologickou havárii s následky na okolním životním prostředí.⁴²

Pachatelem úmyslného trestného činu proti životnímu prostředí pak bude kdokoli, kdo poháněn vlastním motivem, naplní všechny zákonné znaky úmyslného trestného činu a kdo pro takový čin má fyzické a duševní schopnosti.⁴³

2.3 Oběť ekologické kriminality

Jak už bylo řečeno v kapitole 2.3.3 tomu, kdo je způsobena újma je celá společnost. Dá se tedy říct, že obětí je každá fyzická, poškozenou pak osoba právnická, zpravidla se jedná o vlastníka pozemku, vlastníka vodního toku apod., kterým byla vlivem spáchaného trestného činu či přestupku způsobena škoda. Tento případ můžeme obecně pojmut pod hledisko soukromoprávní. Z hlediska veřejnoprávního to pak může být výhradně stát, který je oprávněným ke

⁴² STRAUS, Jiří, Miroslav Němec a kol. Teorie a metodologie kriminalistiky. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. ISN 978-80-7380-214-1. s. 465

⁴³ STRAUS, Jiří, Miroslav Němec a kol. Teorie a metodologie kriminalistiky. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. ISN 978-80-7380-214-1. s.465

kompenzaci za ekologickou újmu, přičemž jde spíše o nápravu životních podmínek než o peněžní náhradu. Stanovení subjektu, kterému byla způsobena ekologická újma, může mít zásadní roli při objasňování toho, jak k ekologické kriminalitě došlo, ale i úmysl a motiv, který k jednání vedl.⁴⁴

2.4 Kriminální situace

Kriminální situace je souhrnem vnějšího prostředí a podmínek, za nichž je spáchán trestný čin.⁴⁵ U ekologické kriminality bude orgány činné v trestním řízení zpravidla zajímat fyzikální, chemické a biologické podmínky místa činu a předmětů, na nichž pachatel mohl zanechat stopy. Dalším podstatným faktorem je doba spáchaného trestného činu, zejména pak to, zda se jednalo o den nebo noc, jaké byly povětrnostní podmínky apod. Doba může být i limitním faktorem pro získání poznatků od potencionálních svědků. Samotné místo činu je pak dále zkoumáno pro získání důkazů v podobě stop, které by ukázaly na konkrétního pachatele.⁴⁶

2.5 Typické motivy

Mezi typické motivy trestné činnosti proti životnímu prostředí, patří především ziskovost a konkurenční boj či msta.

Ziskovost si může představit například ve formě snížení nákladů na provoz určitého zařízení, v úsporách na čistících zařízeních. Dále se může jednat o snížení nákladů za likvidaci nebezpečných odpadů a jeho vyvážení na nelegální a nezajištěné skládky. Ziskovost můžeme spatřovat také v nepovoleném kácení velkých ploch lesa za účelem prodeje dřeva či vykácených ploch. Může se ovšem jednat i o krádeže pohonných hmot apod.

⁴⁴ NĚMEC, Miroslav. *Teorie a metodologie kriminalistiky pro magisterské studium*. Praha: Abook, 2019. ISBN 978-80-906974-2-3. s.261

⁴⁵ MUSIL, J.; KONRÁD, Z.; SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. vyd. Praha: C.H.Beck, 2004, s.53.

⁴⁶ STRAUS, Jiří, Miroslav Němec a kol. *Teorie a metodologie kriminalistiky*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. ISN 978-80-7380-214-1. s.466

Konkurenční boj či mstu můžeme spatřovat v úmyslném ničení výsledků činnosti jiných hospodářských subjektů ve snaze je hospodářsky poškodit, kdy ale může dojít k poškození právě na životním prostředí.⁴⁷

2.6 Typické stopy

Typické stopy můžeme obecně rozdělit na stopy materiální a stopy ve vědomí člověka.

Materiální stopy jsou takové, které vznikly působením pachatele nebo předmětů jim použitých na místě činu, na okolní materiály, a to mimo lidské vědění, tedy i na těle člověka, jako různá poranění. Každá změna vyvolaná takovým působením, se dá označit za kriminalisticky relevantní informaci. Materiální stopy lze dělit podle mnoha kritérií, nejčastěji se však v literatuře používá dělení na čtyři skupiny, do kterých pak lze zahrnout naprostou většinu materiálních stop. Jsou to následující skupiny: *Stopy odrážející vnější stavbu (strukturu) objektu, který je vytvořil*, jedná se například o stopy daktyloskopické, mechanoskopické, balistické, trasologické apod. *Stopy odrážející vnitřní strukturu (složení) objektu, který je vytvořil* – např. stopy biologické, chemické, stopy psacích prostředků apod. *Stopy odrážející funkční a dynamické vlastnosti objektu, který je vytvořil* – např. stopy chůze, hlasu a ručního písma. *Stopy obsahující sdruženou (komplexní) informaci* – stopy, které současně obsahují informace spadající alespoň do dvou ze tří předcházejících skupin (daktyloskopická stopa vytvořená krví, ruční písmo vytvořené určitým psacím prostředkem, stopa obuvi obsahující informaci o chůzi osoby).⁴⁸

V případě trestné činnosti proti životnímu prostředí jsou relevantními právě stopy chemické, kdy se může jednat o stopy různých zakázaných látek, jedů nebo průmyslových chemikálií, které mohou být například vypouštěny z továren do vodních toků. Dále stopy trasologické, tedy stopy dezénu pneumatik vozidel, otisky obuvi apod.

⁴⁷ STRAUS, Jiří, Miroslav Němec a kol. Teorie a metodologie kriminalistiky. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. ISN 978-80-7380-214-1. s.466

⁴⁸ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. Kriminalistika, 2. přepracované a doplněné vyd., Praha, C.H.Beck, 2004, s. 83

Další důležitou součástí materiálních stop jsou věcné a listinné důkazy, či stopy na nosičích informací. Mezi věcné stopy řadíme samotné živočichy, rostliny a obecně komponenty životního prostředí, na kterých byla trestná činnost páchána, dále filtry a zařízení pro jejich odklon, předměty využívané k pytláctví – oka, klece apod. Listinné důkazy v tomto případě budou představovat především různé objednávkové listiny k převozu odpadu, různé kupní smlouvy, výpisy z bankovních účtů apod. Stopami na nosičích informací jsou myšlena záznamová zařízení jako CD, DVD, flash disky, záznamy na SD kartách, různé fotopasti a kamerové záznamy.⁴⁹

Stopy ve vědomí vznikají tak, že člověk vnímá určitou událost, která se kolem něj odehrává. Vnímání se děje smysly, hlavně zrakem, sluchem, ale i ostatními smysly. Po tomto smyslovém vjemu dochází k přenosu informace do mozku, kde se ukládá do paměti. V praxi samozřejmě není možné zapamatovat si všechny události, které člověk každý den prožije. Dochází ale k zapamatování takových událostí, které jsou pro člověka důležité, anebo těch, které vnímal z určitého důvodu intenzivněji než ostatní. Nositeli takových stop jsou pak především očití svědci; osoby, kterým v souvislosti s činem vznikla majetková újma; dále také osoby, které organizovaly, plánovaly nebo realizovaly ekologickou trestnou činnost; podílely se na výrobě, přepravě nebo skladování nebezpečných látek; podílely se na likvidaci těchto látek; poskytovaly informace, konzultace apod. v oblasti ekologicky nebezpečných aktivitách jiným osobám; vyzradily důvěrné informace, které byly zneužity ke spáchání ekologické trestné činnosti; byly účastny porad a obchodních jednání, které měly přímou nebo nepřímou vazbu na ekologickou trestnou činnost; podílely se na likvidaci nebo padělání možných důkazů, případně utajování informací o ekologické trestné činnosti.⁵⁰

⁴⁹ NĚMEC, Miroslav. *Teorie a metodologie kriminalistiky pro magisterské studium*. Praha: Abook, 2019. ISBN 978-80-906974-2-3. s.262

⁵⁰ STRAUS, Jiří, Miroslav Němec a kol. *Teorie a metodologie kriminalistiky*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. ISN 978-80-7380-214-1. s.467

2.7 Typické vyšetřovací situace

V rámci vyšetřování trestné činnosti proti životnímu prostředí se můžeme setkat se třemi typickými počátečními situacemi. Nutno připomenout, že ekologická kriminalita zahrnuje nespočet různých forem páčání, že jednotlivé typické vyšetřovací situace je vždy nutné zcela zásadně přizpůsobit konkrétnímu případu. V obecné rovině, ale můžeme uvést následující typické vyšetřovací situace.

1. Zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že byl spáchán trestný čin, nedovolují však učinit závěr o totožnosti pachatele.
2. Zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že byl spáchán trestný čin, nedovolují učinit jednoznačný závěr o totožnosti pachatele, ale s ohledem na okolnosti případu lze poměrně rychle ustanovit podezřelou osobu.
3. Zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že byl spáchán trestný čin, a je známa osoba pachatele.

V prvním případě buď nejsou informace o osobě pachatele dostupné vůbec, nebo jsou pouze strohé. Často se stává, že chybí i informace o době spáchání činu, jelikož se následek projevuje až po uplynutí určitého časového období. V takovém případě je třeba podle zjištěných okolností stanovit, kdy k činu mohlo dojít, případně jaké prostředky k jejímu spáchání byly využity a pomocí těchto informací vytipovat osoby, které se činu mohly dopustit.

Druhý případ nastane, pokud pachatel není při páčání trestného činu přímo přistižen, ale vzhledem k okolnostem případu je pravděpodobné, že se jej dopustila konkrétní osoba. Například se může jednat o majitele zájmového pozemku nebo o osobu, která od majitele pozemek chtěla koupit, ale k dokončení obchodu nedošlo. V takovém případě je třeba zajistit veškeré důkazy, které prokazují příčinnou, místní a časovou souvislost mezi spáchaným skutkem a osobou pachatele.

Třetí situace je typická tím, že pachatel je znám, zejména v případě, kdy je přichycen přímo při činu, například při kácení lesa nebo pašování zvířat. V tomto případě je nezbytné zajistit všechny stopy a důkazy, které prokazují místní, časovou a příčinnou souvislost směřující k pachateli. Častým prvkem je ale to,

že takovou trestnou činnost nepáchá pouze jeden pachatel, ale podílí se na ní hned několik osob. V takové situaci je třeba zajistit co nejvíce důkazních materiálů vztahujících se nejen k pachateli, ale i k jeho případným spolupachatelům a účastníkům.⁵¹

2.8 Zvláštnosti vyšetřování

Ekologická kriminalita se vyznačuje několika specifiky předmětu vyšetřování především proto, že ustanovení trestního zákona vymezující skutkovou podstatu ekologických trestných činů nedbalostního charakteru mají povahu blanketních norem. To znamená, že pachatel takového činu poruší jinou právní normu, která upravuje technologické postupy, technické normy při výrobě, přepravě a skladování nebezpečných látek.

Často je také obtížné ustanovit konkrétní osobu nebo osoby odpovědné za porušení povinností vyplývajících z jiných právních norem. Je nutné orientovat se v interpersonálních vztazích v hospodářských strukturách a také zjistit odpovědnost jednotlivých osob (zaměstnanců).

Důležitou částí předmětu vyšetřování jak dokazování způsobených škod a zejména pak újmy na životním prostředí. V tomto ohledu se musí orgány činné v trestním řízení spoléhat na soudní znalce, kteří se k takto specifikovaným škodám vyjadřují ve svých znaleckých posudcích.

Nelze vyloučit napojení pachatelů na vlivné hospodářské či politické kruhy, to pak do určité míry určuje i způsoby a metody operativně pátrací činnosti orgánů policie, případně vyšetřování. Zvláštností, kterou nelze přehlédnout může být i možné napojení pachatelů ekologické kriminality na zahraniční subjekty.

Dalším prvkem je také zjišťování a odhalování příčin a podmínek, které umožnily páchaní ekologické kriminality, což může mít značný preventivní význam.⁵²

⁵¹ KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015. ISBN 978-80-7380-547-0. s.397.

⁵² STRAUS, Jiří, Miroslav Němec a kol. *Teorie a metodologie kriminalistiky*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. ISN 978-80-7380-214-1. s.469-470.

V rámci podání oznámení o spáchaném trestném činu se setkáváme s podáním oznámení od státních orgánů. Oznámení však může podat kdokoli.

Počáteční úkony vyšetřování směřují k tomu zjistit, zda se trestný čin stal či nikoli. Jedná se o úkony, které zajišťují stopy materiální a stopy ve vědomí člověka. Dále je třeba zjistit, kdo je pachatelem a jakým způsobem byl trestný čin spáchán. V rámci čehož je třeba pečlivě ohledat místo činu a vše správně zdokumentovat. Další fází je stanovení verzí vedoucích k možnému pachateli (pokud není známý od začátku). Výčet počátečních úkonů lze vypsát takto: ohledání místa činu, ohledání osoby, zadržení a otevření zásilky, domovní prohlídka a prohlídka jiných prostor, vydání a odnětí věci, využití operativně pátracích prostředků, odposlech a záznam telekomunikačního provozu, posudky z oboru písmoznalectví, chemie, oceňování majetku atd., vyžadování informací od státních orgánů či institucí, výslechy osob, vyžadování bankovních údajů.⁵³

Formy a způsoby spáchání trestných činů proti životnímu prostředí nebývají v počáteční etapě prověřování známé, a proto je třeba přistoupit k vytyčování kriminalistických verzí.

Při výslechu obviněných se můžeme často setkat velmi často s popíráním individuální odpovědnosti a svalováním viny a odpovědnosti na jiné osoby, a to zejména v případech nedbalostních forem trestného činu.⁵⁴

⁵³ KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015. ISBN 978-80-7380-547-0. s.399-400.

⁵⁴ STRAUS, Jiří, Miroslav Němec a kol. *Teorie a metodologie kriminalistiky*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. ISN 978-80-7380-214-1. s.471-472

3. Výstup z teoretické části

Pokud bych měla v krátkosti shrnout teoretickou část mé diplomové práce, v této části jsem především vytyčila pojmy přímo korespondující s názvem mé práce. Především pojem životního prostředí a jeho komponentů, dále právní úprava a odpovědnost vážící se ke spáchání trestného činu proti životnímu prostředí. Potom jsem se věnovala konkrétním trestným činům proti životnímu prostředí a některé z nich konkrétněji vymezila. V další části jsem se věnovala ochraně životního prostředí a institucím v České republice, které se ochraně věnují. V závěru této části jsem se věnovala přímo kriminalistické metodice odhalování a vyšetřování trestných činů proti životnímu prostředí. Jednak jsem vymezila různé způsoby páchaní ekologické kriminality, dále jsem se věnovala osobnosti pachatele a v krátkosti také oběti. Věnovala jsem se také tématu typických motivů a stop. V neposlední řadě jsem zmínila typické vyšetřovací situace a zvláštnosti, se kterými se můžeme v průběhu vyšetřování setkat.

Důležitým poznatkem z teoretické části je to, že ekologická kriminalita je páchána mnoha různými způsoby, které nelze zobecnit nebo všechny pojmenovat. S rozvojem společnosti a průmyslu se rozvíjí i způsoby páchaní tohoto typu trestného činu. Jedná se o velice specifickou oblast, kde je zapotřebí velké množství odbornosti a znalostí. Bohužel stále nemáme odpovídající dokumentaci a zákony nejsou schopny veškeré formy a způsoby páchaní pojmut. Navíc ekologická kriminalita je obecným pojmem, který v sobě zahrnuje hned několik podkategorií, které jsou řešeny zcela odlišným způsobem, jako například páchaní trestné činnosti proti vodním tokům, ovzduší nebo krajinně jako takové. Využití obecných pouček a znalostí k řešení takových případů je proto zcela neefektivní a prakticky nemožné. Problematické může být už jen určení toho, zda se jedná o trestný čin či nikoli, a to z toho důvodu, že se zpravidla jedná o normy blanketní. Jde tedy o normy nacházející se v jiném právním předpise, na který odkazuje skutková podstata daného zákona. Jedná se o poměrně spleťtý systém, který by bylo třeba zjednodušit.

4. Praktická část

4.1 Předmět praktického zkoumání

V praktické části diplomové práce se věnuji informacím vyplývajícím ze zkoumaných statistik, které se týkají trestných činů proti životnímu prostředí, a to za období mezi lety 2013 až 2020. Podrobněji popisují kriminalitu za rok 2013 a také za rok 2020, abych poukázala na rozdíly na počátku sledovaného období a na jeho konci. Následně zjišťuji, zda převládá klesající či rostoucí tendence kriminality. Připojuji také informace o znečištění vodních toků, a to pro lepší návaznost v rámci zvolené kazuistiky. V neposlední řadě zmiňuji objasněnost daného typu kriminality na našem území.

4.2 Cíl praktického zkoumání

Cílem praktického zkoumání, potažmo celé diplomové práce, je, na základě informací o četnosti trestných činů proti životnímu prostředí, zjistit, v jaké míře jsou trestné činy tohoto typu páčány na našem území, zda převládají úmyslné či neúmyslné trestné činy a jaké jsou problémy metodiky jejich vyšetřování. Získané údaje následně rozpracuji, podpořím grafickým a číselným vyjádřením. V návaznosti na zjištěná data, připojuji příslušnou kazuistiku, kterou dále analyzuji a prezentuji na ní složitost metodiky vyšetřování trestných činů proti životnímu prostředí.

4.3 Zkoumaný vzorek

Zkoumaným vzorkem jsou údaje za sledované období, v němž se zaměřuji na trestné činy proti životnímu prostředí, konkrétně na trestný čin ohrožení a poškození životního prostředí, a to úmyslné a nedbalostní (§§ 293–294, zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník), za uvedené období. V návaznosti na zvolenou kazuistiku také připojuji informace o znečištění vodních toků za určité období. Pohlaví ani věk nejsou pro toto sledování podstatné, pracuji jen s geografickým územím, které ovšem není pro celkové pojetí praktické části klíčové.

4.4 Získání dat

Potřebná data byla získána rozpracováním informací získaných z evidenčně-statistického systému kriminality, vlastním šetřením a z informací Ministerstva životního prostředí, především z každoročních zpráv o životním prostředí na území České republiky. Další potřebné údaje byly získány z podkladů české informační agentury životního prostředí a dalších relevantních zdrojů, otevřených veřejných zdrojů a příslušné literatury.

4.5 Zpracování dat

Získané informace byly podrobně analyzovány a detailněji rozpracovány. Data jsou užita pro definování vývojové tendence dané kriminality a k sumarizaci spáchaných trestných činů nedbalostní či úmyslnou formou. Pro snadný a přehledný záznam informací je využito grafického a číselného znázornění, vytvořeného pomocí programu Microsoft Excel.

5. Trestné činy proti životnímu prostředí mezi lety 2013 a 2020

V následující části rozebírám trestné činy proti životnímu prostředí mezi lety 2013 a 2020. Pro dané období jsem se rozhodla vzhledem k dostupnosti dat, které před rokem 2013 nebyly příliš dostatečné. Každopádně si myslím, že období 8 let je pro můj výzkum dostačující a dokáže zcela přiblížit vývoj trestné činnosti proti životnímu prostředí na našem území a případně poukáže tendence, které tímto typem kriminality prostupují. Pro lepší přehled jsou všechny moje tvrzení podložena grafickým zpracováním, které se nachází v závěru práce v rámci příloh. Zaměřuji se na porovnání začátku sledovaného období a jeho konci, tedy rokům 2013 a 2020, abych poukázala na rozdíly a vývoj této kriminality.

V rámci porovnání jsem zvolila trestný čin ohrožení a poškození životního prostředí, tedy § 293 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník a trestný čin ohrožení a poškození životního prostředí z nedbalosti, tedy § 294 zmiňovaného zákona.

Pro doplnění této problematiky a k dalšími rozpracování v rámci kazuistiky, jsem se rozhodla dále zmínit statistiky znečištění vodních toků, v rámci zákona č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů, tzv. vodní zákon. Případně podle § 294a zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

5.1 Shrnutí let 2013 až 2020

Jak už jsem zmínila v předchozím odstavci, pro porovnání a zjištění stávajících trendů jsem se zaměřila na trestné činy Ohrožení a poškození životního prostředí úmyslné i nedbalostní, a to především z toho důvodu, že tyto dvě kategorie trestných činů jsou konkrétně zmíněny ve statistických přehledech Policie ČR, na rozdíl od většiny ostatních trestných činů v rámci životního prostředí a jedná se tak tím pádem o nejpočetnější kategorie trestných činů proti životnímu prostředí.

Tyto trestné činy spadají do kategorie hospodářské kriminality (narozdíl např. od pytláctví, které spadá do majetkové činnosti). Do hospodářské kriminality, ale ovšem kromě trestné činnosti páchané na životním prostředí, řadíme také trestné činy ze sféry daní, účetnictví, padělání peněz, legalizace výnosů z trestné činnosti, ale i ochrana autorský či průmyslových práv apod⁵⁵. Jedná se tedy o poměrně širokou škálu trestné činnosti, která se obtížně v rámci celkové kriminality konkretizuje.

Za sledované období se úmyslné ohrožení a poškození životního prostředí pohybuje každoročně v řádech desítek. Nejvíce spáchaných činů bylo hned v prvním sledovaném roce, a to v roce 2013, přesně 53 případů. Nejnižší zaznamenaný počet úmyslných trestných činů tohoto typu bylo spácháno v roce 2016, a to 21 činů. Od roku 2013 do roku 2016 jsme mohli sledovat klesající tendenci těchto trestných činů. Po roce 2016 opět začala tendence páchání pomalu stoupat až do roku 2019. V roce 2020 jsme opět oproti předchozímu roku zaznamenali menší pokles. Jedná se ovšem o desítky případů s rozdíly v řádech jednotek. (viz. Graf 1 a Tab.1).

Nejproblematictější se v úmyslné činnosti jeví Hl. m. Praha, která se svými 78 případy za sledované období stojí v čele všech krajů v republice. Vysvětlení je dle mého názoru nasnadě, jelikož se jedná o město s největším počtem obyvatel, s vysokou koncentrací firem, průmyslu, ale především se jedná o důležitý dopravní uzel. A co se týká právě například znečištění ovzduší, zdrojem znečišťujících látek jsou především zmiňovaná doprava a lokální zdroje tepla. Vliv průmyslových a energetických zdrojů znečišťujících látek na kvalitu ovzduší v Praze dlouhodobě klesá a např. v roce 2020 už žádný ze sledovaných polutantů nepřesáhl ani 20 %.⁵⁶

Na opačné straně spektra poté stojí kraj Karlovarský, kde za sledované období bylo spácháno jen 6 trestných činů proti životnímu prostředí. (viz. Graf 2)

⁵⁵ *Odbor hospodářské kriminality* [online]. Praha: Policie ČR [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/uskpv-ohk-odbor-hospodarske-kriminality.aspx>

⁵⁶ *Zpráva o životním prostředí: v kraji Hl. m. Praha* [online]. Praha: Ministerstvo životního prostředí [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: https://www.cenia.cz/wp-content/uploads/2022/01/Kraje_2020_PHA.pdf

Z hlediska nedbalostních činů pozorujeme ještě nižší čísla, než-li u činů úmyslných. Zde se jedná o jednotky, maximálně desítky případů. Nejvyšší zaznamenaná hodnota v rámci sledovaného období, byla v roce 2014, a to 11 případů. Nejméně spáchaných případů bylo naopak v roce 2017, a to přesně 6 případů. (viz. Graf 3 a Tab. 2)

Nedbalostních činů bylo za sledované období nejvíce spácháno ve Středočeském kraji, a to celkem 18. Nejméně pak v kraji Pardubickém a Libereckém, kde nebyl zaznamenán žádný případ. (viz. Graf 4)

Dle mého názoru je kategorizování tohoto typu trestné činnosti do statistik opravdu jen velmi orientační. Myslím si, že spáchaných případů, ať už úmyslných či nedbalostních, je mnohem více než jednotky a desítky. Jde ovšem o takový druh trestné činnosti, která se velmi těžko odhaluje a jejíž důsledky se zpravidla neprojeví bezprostředně po jednání, ale klidně i několik let po jeho spáchání. Myslím, že všichni pozorujeme, že se nám krajina mění před očima a trestné činnosti nebo alespoň přestupků bychom sami při obyčejné procházce napočítali hned několik.

5.2 Trestné činy proti životnímu prostředí v roce 2013

V rámci trestného činu ohrožení a poškození životního prostředí formou úmyslnou jsme, jak už jsem zmínila v předchozí kapitole, v roce 2013 registrovali celkem 53 trestných činů. Z toho 37 trestných činů bylo objasněno a 16 neobjasněno, šlo tedy o 70% objasněnost, což je na poměry takovéto trestné činnosti poměrně slušné číslo. Dalších 5 trestných činů bylo objasněno dodatečně. Nedbalostních trestných činů ohrožení a poškození životního prostředí bylo spácháno 10, z toho byly 4 případy objasněny a 6 neobjasněno, jedná se tedy o celkovou 40% objasněnost případů. Další 3 trestné činy byly objasněny dodatečně.

Trestné činy Ohrožení a poškození životního prostředí úmyslné a nedbalostní spadají pod hospodářskou kriminalitu. Ta v roce 2013 tvořila v celkovém souhrnu 9,3 % z celkové kriminality. Zmíněné trestné činy v souhrnu (tedy úmyslné i nedbalostní) však tvořily pouze 0,2 % z hospodářské kriminality.

Jak jsem zmínila, v roce 2013 byla trestná činnost proti životnímu prostředí na vrcholu v rámci sledovaného období.

5.3 Trestné činy proti životnímu prostředí v roce 2020

V roce 2020 jsme registrovali celkem 42 trestných činů proti životnímu prostředí spáchaných úmyslně, z toho bylo 13 případů objasněno. To znamená 31% objasněnost případů. Další 3 případy byly objasněny dodatečně. Nedbalostních trestných činů bylo spácháno 10, z toho byl pouze 1 případ objasněn. To znamená pouze 10% objasněnost.

Hospodářská kriminalita tvořila v roce 2020 11,2 % z celkové kriminality. Trestné činy ohrožení a poškození životního prostředí v souhrnu tvořily 0,3 % z hospodářské kriminality.

V porovnání s rokem 2013, tedy počátkem sledovaného období, lze vidět pokles v páchaní u úmyslných trestných činů. Objasněnost případů však výrazným způsobem klesla. Nedbalostní trestná činnost, se drží konstantně ve stejných číslech, a to po celou dobu sledovaného období.

5.4 Znečištění vodních toků

V rámci nařízení vlády č. 401/2015 Sb., o ukazatelích a hodnotách přípustného znečištění povrchových vod a odpadních vod, náležitostí povolení k vypouštění odpadních vod do vod povrchových a do kanalizací a o citlivých oblastech, je povoleno vypouštět určité množství škodlivých látek do vod. Každé průmyslové odvětví, má stanovený objem emisí, které je možno do vod vypouštět.

Co se týká konkrétních látek a jejich přípustnosti, tak například v případě niklu, se posuzuje objem látky v rozpuštěné formě, ta je totiž pro vodní organismy snáze dostupná a tím pádem i víc riziková. Ke znečištění vody niklem dojde, pokud je obsah niklu ve vodě menší než 10 µg/l. Silně znečištěnou vodu niklem pak značí hodnota více či rovno 30 µg/l. V případě dusitanového dusíku je voda znečištěná při méně než 0,25 mg/l. Silné znečištění pak přichází v případě

většího množství, než je 0,4 mg/l dusitanového dusíku.⁵⁷ U kyanidů se povolený limit znečištění posuzuje podle průmyslového odvětví, každopádně limit vychází shodně na 1mg/l kyanidu.⁵⁸

5.5 Znečištění vodních toků v roce 2013 a 2020

V roce 2013 státní podniky Povodí registrovaly celkem 262 686 tun nerozpuštěných látek, které byly za rok produkovány. Z toho bylo 11 363 tun vypuštěno do vodních toků. Největším producentem odpadních vod bylo hlavní město Praha. Čističky odpadních vod měly ten rok na přítoku celkem 209 150 tun znečištěných vod, na odtoku pak 3 998 tun.⁵⁹

V roce 2020 státní podniky Povodí registrovaly celkem 277 583 tun nerozpuštěných látek, které byly za rok produkovány. Z tohoto množství bylo 9 375 tun vypuštěno do vodních toků. I tento rok bylo největším producentem hlavní město Praha. Čističky odpadních vod měly ten rok na přítoku celkem 231 132 tun znečištěných vod, na odtoku pak 3 652 tun.⁶⁰

V rámci sledovaného období můžeme tedy pozorovat značný růst produkce odpadních vod, každopádně v případě vypouštění těchto látek do vodních toků, sledujeme postupnou klesající tendenci, a to o téměř 2000 tun v období od roku 2013 do roku 2020.

⁵⁷ *Klasifikace kvality povrchových vod* [online]. Praha: VTEI [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: <https://www.vtei.cz/2017/12/klasifikace-kvality-povrchovych-vod/>

⁵⁸ Příloha 1, Nařízení vlády č. 401/2015 Sb., o ukazatelích a hodnotách přípustného znečištění povrchových vod a odpadních vod, náležitostí povolení k vypouštění odpadních vod do vod povrchových a do kanalizací a o citlivých oblastech, v platném znění. In: *Sbírka zákonů*, 30.12.2015. ISSN: 1211-1244.

⁵⁹ *Vodovody, kanalizace a vodní toky - 2013* [online]. Český statistický úřad [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/vodovody-kanalizace-a-vodni-toky-2013-b8k18xm1pf>

⁶⁰ *Vodovody, kanalizace a vodní toky - 2020* [online]. Český statistický úřad [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/vodovody-kanalizace-a-vodni-toky-2020>

6. Případ Bečva

V rámci rozpracování praktické části mé diplomové práce, jsem zvolila kauzu, která ve své době velmi hlasně otrásla tuzemskými médii. Jedná se o případ úniku toxických látek do řeky Bečvy, který se stal na podzim roku 2020. Tuto kauzu jsem si vybrala proto, že je stále velice aktuální a je na ní velmi patrné, jak náročné a zdlouhavé je vyšetřování trestné činnosti páchané na životním prostředí. Policejní orgány v této problematice nejsou příliš znalé, a to hlavně proto, že tento typ trestné činnosti není příliš obvyklý, a tak se s ním nesečkávali často. Policejní orgány si pak při vyšetřování, především na místě činu, neví rady a důkazní materiál, který je třeba zachytit včas, se rychle ztrácí či mizí.

Ráda bych také uvedla, že potřebné informace k případu jsou opisovány z otevřených veřejných zdrojů, které jsou dostupné, a to z toho důvodu, že vyšetřování stále nebylo ze strany Policie ČR ukončeno a případ není do této chvíle uzavřen.

Pro začátek uvádím v krátkosti obecné náležitosti, které se týkají lokality zvoleného případu. Řeka Bečva vzniká soutokem Vsetínské Bečvy a Rožnovské Bečvy ve Valašském Meziříčí. Jedná se tedy o 61,5 km dlouhou, moravskou řeku pramenící ve Zlínském kraji. Zároveň se jedná o největší přítok řeky Moravy. Řeku Bečvu už v minulosti postihly problémy, a to především v roce 1997, kdy byly na řece rozsáhlé povodně, které si vyžádaly nejen několikamilionové škody, ale především 49 lidských životů. Území řeky Bečvy je poměrně unikátní. Jedná se o poslední štěrkonosnou řeku, na které není vybudována přehrada a okolí řeky (především na Přerovsku) je ukázkou zachovalé krajiny, kde řeka přirozeně meandruje a je zde množství vzácné fauny.⁶¹

⁶¹ *Řeka Bečva* [online]. Statutární město Přerov: webmaster [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: <https://www.prerov.eu/cs/o-prerove/zajimavosti-a-pamatky/prirodni-zajimavosti/reka-becva.html>

6.1 Případ

Na podzim roku 2020 došlo k několika únikům na řece Bečvě. První a největší únik byl zaznamenán 20. září 2020, kdy došlo na řece k úniku velkého množství v té době neznámých látek – dle dalšího zjištění se jednalo o kyanid, na jehož základě došlo k otravě a úhynu živých organismů, a to na mnoha kilometrech řeky.

Mluvčí České inspekce životního prostředí popsala kyanidy jako prudké jedy, které na vzduchu vlivem vlhkosti a oxidu uhličitého a také v kyselém prostředí uvolňují rovněž prudce jedovatý kyanovodík. Jejich jedovatost spočívá v zablokování buněčného dýchání.⁶²

V rozhovoru pro irozhlas.cz se vyjádřil ke kauze také doc. Ing. Branislav Vrana, PhD., který je docentem na Přírodovědecké univerzitě Masarykovy univerzity v Brně a dále je vedoucím pracovníkem pracoviště Chemodynamika znečištění životního prostředí. Kyanidy, podle jeho výroku, „nacházejí uplatnění například v metalurgii – používají se přímo při těžbě, pokovování nebo výrobě oceli. Nachází se také v chemickém průmyslu – při výrobě plastů, výbušnin. Existují takzvané volné kyanidy a pak také komplexní, které se vážou s kovy, které mají odlišné vlastnosti – nejsou tolik toxické. Uvolňují se především během spalovacích procesů, z průmyslových provozů – strojírenského, chemického, z nezabezpečených skládek, ze starých ekologických zátěží.“⁶³

Kyanidy ovšem společnosti i přes čističky odpadních vod běžně vypouštějí do vodních toků. Například podle zmiňovaného nařízení vlády č. 401/2015 Sb., je přípustné emisní maximum do 1 mg na litr vody.⁶⁴ Smrtelná dávka kyanidu je

⁶² *Dvacet tun ryb v Bečvě zabily kyanidy, po pachateli pátrá policie* [online]. novinky.cz [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/krimi/clanek/dvacet-tun-ryb-v-becve-zabily-kyanidy-po-pachateli-patra-policie-40337329>

⁶³ *Do Bečvy se mohly dostat stovky kilogramů kyanidů, míní expert.: Revitalizaci odhaduje na několik let* [online]. Praha: irozhlas.cz [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/veda-technologie/priroda/kontaminace-kyanid-reka-becva-uhyn-ryb_2010010646_aur

⁶⁴ Příloha č. 1 k nařízení vlády č. 401/2015 Sb., o ukazatelích a hodnotách přípustného znečištění povrchových vod a odpadních vod, náležitostí povolení k vypouštění odpadních vod do vod povrchových a do kanalizací a o citlivých oblastech, v platném znění. In: *Sbírka zákonů*, 30.12.2015. ISSN: 1211-1244.

podle mluvčí ČIŽP 200 miligramů v pevném skupenství i jako roztok, smrt přichází během několika minut.⁶⁵

Úhyn ryb byl prvotně zaznamenán mezi obcí Choryně a Lhotkou nad Bečvou, kontaminace dále pokračovala přes Hustopeče nad Bečvou, Teplice nad Bečvou, Hranice až k Lipníku nad Bečvou. O dva dny později látka doputovala až do Přerova, kde se díky velké kapacitě ve vodní nádrži kontaminace zastavila. Do řeky Moravy se dostal již velmi naředěný jed, který nezpůsobil vážnější škody. Jedná se o úsek o 38 km, který byl jedem kontaminován. Rybáři na základě toho odvezli do kafilérií 40 tun otrávených ryb.⁶⁶

Ke druhému úniku neznámých látek došlo 27. října 2020 v obci Juřinka (část Valašského Meziříčí). K úniku došlo z vypusti kanalizace, která vede z areálu bývalé Tesly Rožnov. V tomto případě se zjistilo, že se jedná o nikl. Kontaminace se zde naštěstí projevila pouze pěnou na hladině řeky, k žádnému úhynu ryb nedošlo. Přítomnost kyanidu nebyla v tomto případě prokázána. Nikl jako takový není pro člověka významně toxický, každopádně patří mezi potenciální karcinogeny. Jeho přítomnost může také vyvolat alergickou reakci. Pro vodní organismy je však vysoce toxický.⁶⁷

K dalšímu úniku došlo 24. listopadu 2020, na stejném místě ve Valašském Meziříčí. Opět se únik projevil zpěněním vodní hladiny, k úhynu ryb opět nedošlo. Pozdější zkoumání ukázalo, že se v tomto případě jednalo o přítomnost dusitanů, konkrétně dusitanového dusíku. Podle ČIŽP „dusitany vznikají ve vodách při biochemické oxidaci amoniakálního dusíku, patří mezi významné indikátory znečištění přírodních vod. Dusitany u ryb pronikají do krevní plazmy, dále do červených krvinek, kde se vážou na barvivo hemoglobin, což se

⁶⁵ *Dvacet tun ryb v Bečvě zabily kyanidy, po pachateli pátrá policie* [online]. novinky.cz [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/krimi/clanek/dvacet-tun-ryb-v-becve-zabily-kyanidy-po-pachateli-patra-policie-40337329>

⁶⁶ *Dvacet tun ryb v Bečvě zabily kyanidy, po pachateli pátrá policie* [online]. novinky.cz [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/krimi/clanek/dvacet-tun-ryb-v-becve-zabily-kyanidy-po-pachateli-patra-policie-40337329>

⁶⁷ *Nikl* [online]. Praha: Arnika [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: <https://arnika.org/toxicke-latky/databaze-latek/nikl>

projevuje hnědým zbarvením krve a žaber a současně se snižuje kapacita krve pro transport kyslíku.“⁶⁸

K poslednímu úniku došlo 2. prosince 2020, opět na stejném místě v městské části Juřinka. Do vody se dostala hustší bezbarvá látka, která způsobila úhyn několika ryb. Látka unikala z výpusti vedoucí z bývalého areálu Tesly Rožnov.⁶⁹ V tomto případě však není jisté, zda úhyn ryb souvisel s únikem látky. Úřady totiž žádné nadlimitní koncentrace látek ve finále nezaznamenaly.⁷⁰

6.2 Průběh

V této části se věnuji především prvnímu úniku z 20. září, jelikož tento únik byl ze všech největší a měl nejhorší dopad na živé organismy v okolí. V ostatních případech šlo o úniky menšího rázu, které se projevily pouze zpěněním řeky a nijak zásadně neohrozily své okolí.

20. září 2020

Ihned po úniku se vyšetřování ujala Česká inspekce životního prostředí, která na místě odebrala potřebné vzorky⁷¹. Krátce na to případ převzali kriminalisté ze Zlínského kraje, konkrétně vsetínští kriminalisté. V této chvíli, dle mluvčího krajské policie Petra Jaroše je „...*podezření ze spáchání trestného činu poškození a ohrožení životního prostředí z nedbalosti. Může se to ohledně té nedbalosti změnit podle toho, zda šlo o úmyslný trestný čin, či nikoliv.*“⁷²

⁶⁸ *Do Bečvy unikl minulý týden podle inspekce dusitanový dusík. Zdroj je zatím neznámý* [online]. Valašské Meziříčí: Česká televize [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/regiony/3233776-do-becvy-unikl-minuly-tyden-podle-inspekce-dusitanovy-dusik-zdroj-je-zatim-neznamy>

⁶⁹ *Do Bečvy unikl minulý týden podle inspekce dusitanový dusík. Zdroj je zatím neznámý* [online]. Valašské Meziříčí: MAFRA [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/domov/do-becvy-ve-valasskem-mezirici-opet-unikla-neznama-latka-uhynulo-nekolik-ryb.A201202_110858_In_domov_ceh

⁷⁰ *Další úniky chemikálií do Bečvy. Padla jedna pokuta* [online]. Seznam.cz [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/dalsi-uniky-chemikalii-do-becvy-padla-jedna-pokuta-175163>

⁷¹ *Kyanid v Bečvě: co víme a co budí pochybnosti* [online]. Referendum [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: <https://denikreferendum.cz/clanek/31706-kyanid-v-becve-co-vime-a-co-budi-pochybnosti>

⁷² *Dvacet tun ryb v Bečvě zabily kyanidy, po pachateli pátrá policie* [online]. novinky.cz [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/krimi/clanek/dvacet-tun-ryb-v-becve-zabily-kyanidy-po-pachateli-patra-policie-40337329>

Podezření padlo hned na několik firem, které se v okolí řeky nachází. V první řadě se jednalo o podnik DEZA a.s., spadající do koncernu AGROFERT a.s., dále firma CIE Plasty CZ, která sousedí s firmou DEZA. Tato firma vyrábí plasty pro automobilový průmysl. V neposlední řadě padlo podezření i na areál bývalé Tesly Rožnov, kde sídlí několik firem. Zde bych ráda upozornila na to, že se jedná pouze o odhady kriminalistů a inspektorů ČIŽP, které zatím nebyly nijak potvrzeny, ani vyvráceny. Zároveň bych ráda dodala, že nelze vyvrátit ani to, že zdrojem mohlo být i vnější znečištění, které nepocházelo ani z jedné z firem.

24. září 2020

Čtyři dny po úniku látek oznámila ČIŽP rozborů látek z vodního zdroje, ukázalo se, že se jedná o kyanidy.⁷³

29. září 2020

Dva dny po rozbořech vody z řeky došlo k odhalení, ze kterého kanálu mělo dojít k úniku. 29. září poté policie konkrétně označila kanál, který vedl z areálu bývalé Tesly Rožnov. V tomto areálu sídlí hned několik firem, ovšem jediná, která pracuje s kyanidy je firma LISS a.s. Ta sice s kyanidy pracuje, ale jak potvrdil ředitel firmy ENERGOAQUA, která od firmy vody s kyanidy přejímá, vody jsou „přebírány v uzavřených kontejnerech a zcela odděleně chemicky neutralizovány. Až po odstranění kyanidů jsou tyto odpadní vody dále čištěny společně s ostatními průmyslovými vodami, které jsou z čističky a napojených lagun vypouštěny do kanálu vedoucího do Bečvy teoreticky již jako nezávadné.“⁷⁴ V ostatních firmách sídlících v areálu bývalé Tesly s kyanidy nepracují.

Co je na tomto případě ovšem zvláštní je fakt, že kontaminace se projevila až o několik kilometrů dál. Kontaminaci rybáři pozorovali až mezi obcemi Choryně a Lhotka nad Bečvou. V místě, kde mělo údajně dojít k úniku v tu stejnou dobu

⁷³ *Otazníky nad otrávenou Bečvou. „Je to záhada. Ryby žily tam, kde by už neměly,“ popisují rybáři* [online]. Český rozhlas [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/valasske-mezirici-becva-kyanid-uhyn-ryb_2010050600_ada

⁷⁴ *Marek Petřivalský: Kanál tajemnější než hrad v Karpatech?* [online]. BEZK [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: <https://ekolist.cz/cz/publicistika/nazory-a-komentare/marekn-petrivalsky-kanal-tajemnejsi-nez-hrad-v-karpatech>

rybáři viděli živé ryby. O několik kilometrů dál byl však v tu stejnou chvíli již pozorován úhyn ryb.⁷⁵

Jako teoreticky možné místo úniku byl označen i kanál ústící do Bečvy asi 3 km pod městskou částí Juřinka. Jedná se o jedinou výust' ze zkoumaných, na které nebyly přítomny živé mechrosty, které rostou na vnitřní straně z vnitřní spodní strany vyústění. Kanál ovšem oficiálně neexistuje. Funkčnost ovšem dokazuje voda, která z něj vytéká. Výust' není evidována v obecní dokumentaci ani v mapách. Dle místních pochází kanál alespoň z 80. let.⁷⁶

Firma DEZA a.s. však podle mluvčího konglomerátu AGROFERT a.s. (pod něž DEZA spadá) Karla Hanzelky, s kyanidem do styku nepřichází.⁷⁷ Což ovšem podle dostupných zdrojů není pravda, jelikož DEZA produkuje kyanidy jako odpadní látky a podle dohledatelných informací například v roce 2019 vypustila do vody celkem 156,9 kg kyanidu.⁷⁸

Na základě stále se protahujícího vyšetřování, oznámil ombudsman Stanislav Křeček počátkem prosince 2020, svůj záměr zabývat se postupem úřadů podílejících se na řešení případu úniků. Dle jeho slov, „*vyvstává otázka, zda správní orgány v dané věci dostatečně využily všech pravomocí, které jim právní předpisy k řešení takové ekologické havárie dávají.*“ V rámci svého tvrzení se obrátil především na ČIŽP a vodoprávní úřady.⁷⁹

Do případu byl přizván k podání znaleckého posudku soudní znalec Jiří Klicpera. Ten na základě vyšetřovacího pokusu s fluoresceinem došel k tomu, že kyanid se s vodou mohl smísit až po 3,5 km od výpusti. Za viníka poté označil podnik

⁷⁵ *Otazníky nad otrávenou Bečvou. „Je to záhada. Ryby žily tam, kde by už neměly,“ popisují rybáři* [online]. Český rozhlas [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/valasske-mezirici-becva-kyanid-uhyn-ryb_2010050600_ada

⁷⁶ *Policie je možná na stopě jedu v Bečvě* [online]. Seznam.cz [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/domaci/clanek/policie-je-mozna-na-stope-jedu-v-becve-40342137>

⁷⁷ *Kyanid v Bečvě: co víme a co budí pochybnosti* [online]. Referendum [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: <https://denikreferendum.cz/clanek/31706-kyanid-v-becve-co-vime-a-co-budi-pochybnosti>

⁷⁸ *Vyhledávání úniků a přenosů látek: Vyhledávání přenosů množství odpadů* [online]. CENIA [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: <https://portal.cenia.cz/irz/index.jsp?rokUnikyPrenosy=2020>

⁷⁹ *Ombudsman prozkoumá postup úřadů kvůli úniku chemikálií do Bečvy* [online]. Brno: BEZK [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: <https://ekolist.cz/cz/zpravodajstvi/zpravy/ombudsman-prozkouma-postup-uradu-kvuli-uniku-chemikalii-do-becvy>

ENERGOAQUA a.s.⁸⁰ Jeho tvrzení ovšem vyvrátil pokus hydrochemika Jakuba Hrušky, který udělal stejný pokus, jen s kuchyňkou solí. Na základě něj došel k tomu, že látky se po celé šířce řeky smísily již po 800 m. Možnost smísení látek po 3,5 km vyvrací i další vědci a rybáři, a to hlavně proto, že se po cestě nachází řada kamenných jezů a přehází.⁸¹ Na základě tohoto pokusu oznámil vsetínský státní zástupce Petr Bareš, že bude požadovat další znalecké posudky.⁸²

Případ tak stále nebyl uzavřen, a i nadále pokračuje jeho vyšetřování.

V dubnu 2021 schválila Poslanecká sněmovna zřízení vyšetřovací komise, která má vyšetřovat havárii na Bečvě. Komise má 9 členů a jejím úkolem je mimo jiné navrhnout takové opatření, která zabrání vzniku podobných katastrof.⁸³

⁸⁰ *Posudek uvádí, že ryby v Bečvě otrávil rožnovská čistíčka, ta to odmítá* [online]. Seznam.cz [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/posudek-uvadi-ze-ryby-v-becve-otravila-roznovska-cisticka-tvrdi-zdroj-153171>

⁸¹ *Nemyslím, že viníkem je Energoaqua, zdroj úniku je někde jinde, říká Pernický, oznamovatel ekologické katastrofy na Bečvě* [online]. Rybář [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: <https://irybarstvi.cz/nemyslim-ze-vinikem-je-energoaqua-zdroj-uniku-je-nekde-jinde-rika-pernický-oznamovatel-ekologicke-katastrofy-na-becve/>

⁸² *Kdo bude pykat za otravu Bečvy? Nejasnosti má utnout další pokus* [online]. Seznam.cz [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/kdo-bude-pykat-za-otravu-becvy-nejasnosti-ma-utnout-dalsi-pokus-174860>

⁸³ *Poslanci schválili vyšetřovací komisi k úniku jedů do Bečvy, kromě vyšetřování navrhne i ochranná opatření* [online]. Český rozhlas [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: <https://zlin.rozhlas.cz/poslanci-schvalili-vysetrovaci-komisi-k-uniku-jedu-do-becvy-krome-vysetrovani-8474430>

7. Metodika vyšetřování

V této kapitole se zaměřuji na metodiku vyšetřování ekologické kriminality v konkrétním případě otravy Bečvy, který jsem nastínila v předchozí části.

7.1 Způsob páchaní

Způsobem spáchání bylo v tomto případě vypuštění toxických látek do vodního zdroje, v rámci čehož došlo k poškození a znečištění vody a živých organismů uvnitř něj. Od počátku vyšetřování je konstatováno, že se jedná o trestný čin poškození a ohrožení životního prostředí z nedbalosti podle § 294 zák. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Vzhledem k okolnostem případu a jeho šetření může dojít ke změně trestného činu na základě míry zavinění. Pokud by se prokázalo, že bylo jednáno úmyslně, mohlo by jít o trestný čin podle § 293 stejného zákona.

7.2 Pachatel

Pachatelem v tomto případě může být jednak právnická osoba, jakožto podnik vypouštějící odpadní látky do vodního zdroje. Zároveň může být pachatelem i fyzická osoba, tedy vedoucí pracovník zodpovídající za čištění a následné vypouštění odpadních vod do vodního zdroje nebo fyzická osoba, odpovědná za znečištění z vnějšího zdroje.

Na základě dostupných informací, nelze jednoznačně určit, kdo byl pachatelem v případě Bečva. V případě je široký okruh podezřelých, které není možno zúžit ani na tvrzení, zda se jednalo o fyzickou či právnickou osobu. Dle veřejně dostupných informací taktéž nelze jednoznačně určit, zda se jednalo o znečištění pocházející z některých z velkých firem, či zda se jednalo o znečištění způsobené nějakým konkrétním vnějším faktorem, který s velkými podniky v okolí neměl co dočinění.

7.3 Oběť

Z hlediska veřejnoprávního je obětí výhradně stát, ten je oprávněný ke kompenzaci za ekologickou újmu, která mu byla jednáním na Bečvě způsobena. Obětí, tedy tím, komu byla přímo způsobena újma, může být státní podnik POVODÍ MORAVY, do jehož působnosti řeka Bečva patří. Potažmo je obětí celá společnost a každá fyzická osoba, které byla v souvislosti s protiprávním jednáním způsobena újma.

7.4 Kriminální situace

K prvnímu a největšímu úniku na řece Bečvě došlo v neděli 20. září 2020. Místní rybáři zpozorovali úhyn ryb po 11 hodině dopolední. K úniku tedy podle všech okolností došlo přes den. Průtok řeky dosahoval toho dne 3,3 m³/s. V neděli 20. září 2020 bylo na stanici ve Valašském Meziříčí zaznamenáno přibližně 21 °C, celý den byl bez srážek a pouze v brzkých ranních hodinách se objevovala mírná oblačnost, jinak byl celý den bezoblačný. Vítr byl v 10 m nad zemí kolem 10 km/h.⁸⁴

K odběru vzorků vody a ryb došlo opakovaně v časovém rozmezí od 12:30 do 13:30 hodin, a to v různých místech řeky Bečvy – konkrétně v místě Choryně – pod mostem, lávka u Špiček, Ústí, Teplice nad Bečvou, Hustopeče nad Bečvou. Vzorky byly odepírány jednak Hasičským záchranným sborem, který byl na místě jako první, dále vodoprávním úřadem, Povodím Moravy a samozřejmě ČIŽP.

Hlavní stopou byly odebrané vzorky vody a ryb, ve kterých se nachází chemikálie uniklé do řeky. Jiné stopy, které by přímo odkazovaly na konkrétního pachatele z místa činu bohužel nevyplýnuly.

7.5 Motivy

Pokud by se prokázalo, že se nejednalo o trestný čin nedbalostní, ale páchaný s úmyslem, jako možný motiv se mi jeví zjištění. Zjištění ve smyslu ušetření

⁸⁴ *Archiv - 20.09.2020* [online]. Valašské Meziříčí: InMeteo [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: <https://www.in-pocasi.cz/archiv/archiv.php?historie=2020-09-20@ion=13>

snížení nákladů na provoz, v úspoře na čistících zařízeních. Případně ve snížení nákladů na likvidaci nebezpečného odpadu.

V tomto případě se nedomnívám, že by se jednalo o konkurenční boj, neboť firmy, které se nachází v okruhu podezřelých nemají stejné zaměření.

7.6 Stopy

Význam kriminalistických stop je dle Konráda a Strause obrovský, jelikož informace, které jsou díky těmto stopám získány, lze použít jako důkaz při zjišťování objektivní pravdy o vyšetřované události.⁸⁵

Stopy obecně dělíme na materiální a stopy vědomí. V tomto případě mohou být přínosnými stopy obojího typu. V rámci stop materiálních, jsou pro tento případ relevantní stopy odrážející vnitřní strukturu, do kterých řadíme právě stopy chemické. Tedy kyanidy a další látky, které byly vypuštěny do Bečvy. Další důležitou součástí materiálních stop jsou věcné a listinné důkazy. V tomto případě mezi věcný důkaz řadíme živočichy, v případě Bečvy konkrétně ryby a rostliny, které byly jedy poškozeny. Listinnou stopou mohou být různé interní záznamy o poruchách, interní záznamy nebo protokoly z měření odpadních vod. Případně by se mohlo jednat i o záznamy z průmyslových kamer apod.

Stopami ve vědomí disponují především očití svědci, zaměstnanci podniků, kteří měli ten den službu. Tyto stopy se pak získávají svědeckými výpověďmi. Jako byl například pozorovaný úhyn ryb nebo třeba údajný zápach chlóru na místě činu, který cítilo hned několik místních rybářů. Ti ovšem prý situaci nenahlásili nikomu z ČIŽP a ČIŽP nebyla informována ani jinými subjekty. Ani v jednotlivých dokumentech vyhotovených nejen ČIŽP, ale i jinými subjekty, které se podílely na zmáhání havárie a které má ČIŽP k dispozici, se žádná informace týkající se zápachu chlóru neobjevuje.⁸⁶ Pokud by tomu tak bylo, jednalo by se o známku

⁸⁵ KONRÁD, Zdeněk a Jiří STRAUS. *Kriminalistika: teorie, metodologie a metody kriminalistické techniky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN 9788073805357. s. 71-73

⁸⁶ *Prohlášení ředitele ČIŽP ke kauze Bečva* [online]. Ministerstvo životního prostředí [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: <https://newweb.env.cz/havarie-na-becve/prohlaseni-reditele-cizp-ke-kauze-becva-nejcastejsi-otazky-a-odpovedi-medialni>

páchání s úmyslným zaviněním. Jelikož se chlór používá k odbourávání kyanidu. To by nasvědčovalo pokusu o zahlazení stop.⁸⁷ Nic takového se ale reálně prokázat nepodařilo.

Stopa, která by byla podle hydrobiologů velice průkazná, nicméně nebyla zajištěna, je pozorování bentosu. Metoda jejího zajištění by dokázala určit odkud jed v řece tekł. Bentos je název pro skupinu živočichů, která žije na dně řek, jezer, potoků nebo jde o živočichy ukrývající se ve vodní vegetaci. Patří sem například vodní plži, mlži, raci, žahavci, houba říční a rybniční, nezmaři apod.⁸⁸ Skupina živočichů bývá nazývána i zoobentos, zatímco řasy a rostliny nesou označení fytoobentos. Tato skupina organismů se naroždil od zmíněných ryb v řece téměř nepohybuje, ale ani tito drobní živočichové a rostliny neuniknou kyanidu. Návrat bentosu do původního stavu však nějakou dobu trvá. V takovém případě by jeho podrobná analýza po kontaminaci řeky, zajisté pomohla k určení trasy, kterou kyanid v řece putoval.⁸⁹

7.7 Vyšetřovací situace

Obecnou počáteční verzí v případě vyšetřování Bečvy, je situace, kdy zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že byl spáchán trestný čin, nedovolují však učinit závěr o totožnosti pachatele.

V daném případě nejsou známy žádné informace o osobě pachatele – tedy ani o žádné fyzické ani právnické osobě. Figurují zde sice podezřelé podniky, není však jednoznačné, zda se jedná o pachatele daného trestného činu. Doba spáchání taky není zcela jasně definovaná, z informací a svědeckých výpovědí však vyplývá, že se jednalo o dopolední dobu, kdy kolem 11 hodiny byly

⁸⁷ *Kyanid v Bečvě: co víme a co budí pochybnosti* [online]. Referendum [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: <https://denikreferendum.cz/clanek/31706-kyanid-v-becve-co-vime-a-co-budi-pochybnosti>

⁸⁸ *Bentos* [online]. Rybářský rozcestník [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: <https://www.rybarskyrozcestnik.cz/atlasy/kategorie/atlas-sladkovodnich-zivocichu-i-tech-zijicich-kolem-vody/vodni-bezobratli-zivocichove/bentos/>

⁸⁹ *Otrávil Bečvu DEZA? Jiné výklady nedávají smysl. Úřady zatloukají a klamou* [online]. Referendum [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: <https://denikreferendum.cz/clanek/31851-otravila-becvu-deza-jine-vyklady-nedavaji-smysl-urady-zatloukaji-a-klamou>

zaznamenány první známky kontaminace řeky v podobě úhynu ryb. Samotná kontaminace tedy musela proběhnout o něco dříve. Je třeba stanovit, jak k samotnému trestnému činu mohlo dojít. V tomto případě může být hned několik verzí. Buď se mohlo jednat o technologickou závadu na čističkách odpadních vod. Případně mohlo také dojít k chybě v lidském faktoru. V těchto případech by se jednalo o nedbalostní zavinění. Mohlo ovšem také dojít k jednání úmyslnému, právě například z již zmiňovaného motivu ziskovosti, tedy ku příkladu ve formě snížení nákladů.

7.8 Zvláštnosti vyšetřování

Součástí vyšetřování je také dokazování způsobených škod a újmy na životním prostředí. Pro tyto účely orgány činné v trestním řízení spoléhají na soudní znalce, kteří jsou znalí ve svých oborech a k situaci se vyjadřují ve svých znaleckých posudcích. Jak jsem již zmiňovala v předešlé kapitole, jako soudní znalec byl přizván Jiří Klicpera. Ten jasně uvedl, že DEZA a.s. pachatelem není, později z jeho posudku vyplynulo, že dle jeho názoru za úniky stojí ENERGOAQUA.⁹⁰ Ke svému posudku došel na základě vyšetřovacího pokusu, který uskutečnil se vsetínskými kriminalisty na Bečvě. Pomocí netoxické zelenožluté látky – fluoresceinu zjišťoval, jak se neznámá látka smísí s tokem řeky. Z výsledku jeho pokusu vyplývá, že se jedy do řeky mohly plně vmísit až po 3,5 km od výpusti.⁹¹

Vědci a rybáři však vyšetřovací pokus začali zpochybňovat. V čele s hydrochemikem Jakubem Hruškou a rybářem Stanislavem Pernickým udělali svůj vlastní pokus. Stejně jako Jiří Klicpera se snažili zjistit, jak rychle se látka smísí s vodou. Ke svému pokusu použili chlorid sodný, tedy kuchyňskou sůl. Jelikož se sůl ve vodě chová podobně jako kyanidy, zkoumali, jak se změní vodivost ve vodě. Podle vědců se jedná o běžnou metodu zjišťování tzv. mísící

⁹⁰ *Posudek uvádí, že ryby v Bečvě otrávil rožnovská čistička, ta to odmítá* [online]. Seznam.cz [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/posudek-uvadi-ze-ryby-v-becve-otravila-roznovska-cisticka-tvrdi-zdroj-153171>

⁹¹ *Kdo bude pykat za otravu Bečvy? Nejasnosti má utnout další pokus* [online]. Seznam.cz [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/kdo-bude-pykat-za-otravu-becvy-nejasnosti-ma-utnout-dalsi-pokus-174860>

zóny. Solný roztok se při experimentu v celé šířce řeky rozptýlil po 800 m. Podařilo se jim tedy vyvrátit tvrzení soudního znalce Klicpera. Na základě jejich pokusu vsetínský státní zástupce Petr Bareš uvedl, že bude chtít další znalecké posudky.⁹²

Jelikož je do kauzy zainteresována firma spadající pod konglomerát AGROFERT, a.s., bývalého premiéra Andreje Babiše, je případ svým způsobem napojen na politické kruhy. Politici v době po spáchání činu často toto téma vyzdvihovali ve svých volebních programech a řečech. V rámci prvotního vyšetřování ČIŽP okamžitě podnik DEZA a.s. vyloučila ze spáchání a tím dala prostor pro zpochybňování jejího správného postupu vyšetřování.

⁹² *Kdo bude pykat za otravu Bečvy? Nejasnosti má utnout další pokus* [online]. Seznam.cz [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/kdo-bude-pykat-za-otravu-becvy-nejasnosti-ma-utnout-dalsi-pokus-174860>

8. Vyšetřování České inspekce životního prostředí

V den prvního a nejméně devastujícího úniku na Bečvě, tedy 20. září 2020, byly, podle místních, první známky kontaminace pozorovány něco po 11 hodině dopolední. Na místo byly zavoláni hasiči, policisté dorazili na místo po 40 min a ve 12:07 hod. přijala oznámení i Česká inspekce životního prostředí, a to od hasičského záchranného sboru. Ta na místo vyslala inspektora, který se podle tvrzení ČIŽP k Bečvě dostal ve 14:15 hod.⁹³ Podle místních rybářů však inspektor ČIŽP dorazil až kolem 16:00 hod.⁹⁴

Po nahlášení události inspektor do doby výjezdu provedl telefonickou koordinaci, sběr podkladů a mapovou přípravu. Telefonické konzultace proběhly s vodoprávními úřady, s Českým rybářským svazem, HZS. Po vyhodnocení závažnosti případu a poskytnutí telefonické součinnosti vodoprávnímu úřadu, bylo na vyžádání operačního důstojníka HZS rozhodnuto o výjezdu ČIŽP. Současně probíhaly konzultace ČIŽP s vodoprávním úřadem ve Valašském Meziříčí. ČIŽP dorazila na místo (Hustopeče nad Bečvou) za dvě hodiny od ohlášení. Provedla postupně místní šetření a monitoring i na dalších místech zasazených havárií.

Zástupci jednotlivých úřadů spolu od počátku komunikovali a řešili následné kroky. Jednání a koordinace bezprostředně po havárii se v jednotlivých dnech účastnili zástupci vodoprávních úřadů, ČIŽP, Povodí Moravy, rybářů, hasičů a policie.

Vzorky odebírali hasiči, vodoprávní úřady, inspektoři a předávaly se do laboratoří k analýzám. Podle charakteru znečištění, pitvy ryb a dalších indicií se zpřesňovalo, jaké látky nebo skupiny látek ve vzorcích stanovovat – jak zúžit testování, aby byla látka detekována.

⁹³ *Prohlášení ředitele ČIŽP ke kauze Bečva* [online]. Ministerstvo životního prostředí [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: <https://newweb.env.cz/havarie-na-becve/prohlaseni-reditele-cizp-ke-kauze-becva-nejcastejsi-otazky-a-odpovedi-medialni>

⁹⁴ *Pátání po tom, kdy přesně k otrávené Bečvě dorazila Česká inspekce životního prostředí* [online]. Praha: BEZK [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: <https://ekolist.cz/cz/zpravodajstvi/zpravy/patrani-po-tom-kdy-presne-k-otravene-becve-dorazila-ceska-inspekce-zivotniho-prostredi>

ČIŽP prováděla další šetření na místě a šetření v podnicích. V souvislosti s otravou na Bečvě šetřila inspekce 30 subjektů, v 15 z nich jsme zahájili kontrolu (údaj k 1. 12. 2020) (viz. Tab.3).

Rybáři pohotově z místa odebrali vzorky vody i uhynulých ryb – podle předsedy svazu rybářů v Hustopečích, měli rybáři odebrat vzorky ve 12:35 hod. Ty byly ovšem nevhodně uchovány – nebyly nijak popsány, zapečetěné, nebyly uchované v chladu a ani k nim nebyly žádné další informace. S ohledem na nedůvěryhodnost takových vzorků, které byly navíc inspektorovi nabídnuty zprostředkovaně (vodoprávní úřad je dostal od rybářů), rozhodl, po konzultaci s laboratoří, že takové "neověřené" vzorky ČIŽP nepřevzme a naopak, když nadále dochází k úhynu, tak odebere vlastní vzorky (vody a ryb). ČIŽP navíc poukázala na to, že pokud vodoprávní úřad měl vzorky od rybářů, mohl jednat sám. Vodoprávní úřad v Hranicích má totiž stejnou možnost jako inspektor ČIŽP předat vzorky do laboratoře.⁹⁵

Důležitým faktem bylo také to, že inspektor při uvedeném postupu vycházel z toho, že první kolo vzorků odebrali pracovníci HZS, což je standardní postup při haváriích, a tuto informaci ověřil u řídicího důstojníka HZS a u vodoprávního úřadu. Při odběru odebral do dezinfikovaných odběrových lahví vodu a do chladicího boxu ryby – odebrané vzorky musí splňovat předepsané požadavky. Součástí takového odběru je odběrový protokol s určením místa odběru, hodiny odběru, způsobem odběru a se jménem. Inspektoři ČIŽP jsou k odběru vzorků v oblasti vod proškoleni. Rozbory odebraných vzorků následně neprovádí inspekce, ale předávají se do akreditovaných laboratoří. Výsledky rozborů jsou předávány formou oficiálního protokolu.

První výsledky rozborů vyloučily běžné příčiny úmrtí ryb (nízké/vysoké pH, nedostatek kyslíku), ale neprokázaly příčinu úmrtí ryb. Potvrzena byla jen otrava, bez určení příčiny. Z tohoto důvodu byla následně rozšířena škála analyzovaných prvků a látek. První neoficiální informace o kyanidech byla k dispozici ve středu večer prostřednictvím SMS zasláným HZS vodoprávním úřadům a ČIŽP a čekalo se na potvrzení dalších laboratoří.

⁹⁵ *Prohlášení ředitele ČIŽP ke kauze Bečva* [online]. Ministerstvo životního prostředí [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: <https://newweb.env.cz/havarie-na-becve/prohlaseni-reditele-cizp-ke-kauze-becva-nejcastejsi-otazky-a-odpovedi-medialni>

Tři na sobě nezávislé akreditované laboratoře potvrdily kontaminaci řeky Bečvy kyanidem ve čtvrtek ráno.

9. Problémy metodiky vyšetřování

Metodika vyšetřování trestné činnosti proti životnímu prostředí je do značné míry odlišná od metodik ostatních. Největší problémy nastávají již v momentě posuzování, zda se jedná o trestný čin či nikoli. Trestná činnost životního prostředí je totiž, jak jsem již zmiňovala v teoretické části práce, z velké části popsána normami blanketními, tedy odkazuje na ostatní právní předpisy. Většina skutkových podstat obsahuje požadavek rozporu s jiným právním předpisem.⁹⁶

Jelikož se jedná o takovou trestnou činnost, která je velice komplexní a způsobů spáchání je nespočet. Současné pojetí metodiky je velice obecné a těžko se aplikuje na všechny typy jednání v rámci ekologické kriminality. Postupy není možné zobecňovat, alespoň ne pro tak obsáhlou a širokou oblast kriminality, která se především neustále vyvíjí. S rozvojem průmyslu a celkově společnosti, dochází i k rozvoji způsobů páčání. Každá problematika by tak musela mít svůj vlastní postup a metodiku pojetí vyšetřování. Na základě toho, by pak každý orgán činný v trestném řízení přesně věděl, jak v dané věci postupovat, na koho se obrátit a celý proces by se tak zjednodušil.

Jedná se o velice specifickou oblast, kde je zapotřebí veliké množství odbornosti a znalostí. Bohužel stále nemáme odpovídající dokumentaci a zákony nejsou schopny veškeré formy a způsoby páčání pojmut. Navíc ekologická kriminalita je obecným pojmem, který v sobě zahrnuje hned několik podkategorií, které jsou řešeny zcela odlišným způsobem, jako například páčání trestné činnosti proti vodním tokům, ovzduší nebo krajíně jako takové. Využití obecných pouček a znalostí k řešení takových případů je proto zcela neefektivní a prakticky nemožné.

⁹⁶ KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015. ISBN 978-80-7380-547-0. s.394

Celkově oblast trestné činnosti v rámci životního prostředí je velice náročná na vyšetřování, už jen z důvodu velké proměnlivosti místa činu. Krásně to je vidět právě na mé případové studii, tedy na vodním toku. Na takovémto místě činu dochází k velice rychlé destrukci většiny, ne-li všech stop.

10. Doporučení

Mezi mé hlavní doporučení by patří zefektivnění dokumentace a zákonů, které se týkají trestné činnosti proti životnímu prostředí. Bylo by zapotřebí vytvořit jeden ucelený soubor, který by obsahoval všechny dosud známé trestné činy, s minimálním počtem blanketních norem, pro lepší přehlednost. Zefektivnění se samozřejmě týká také metodiky vyšetřování, která je totožná pro všechny trestné činy ekologické kriminality, což v praxi není možné.

Pokud bych měla zmínit některé doporučení z dané kazuistiky, myslím si, že by bylo vhodné sepsat metodický pokyn z celého vyšetřování případu Bečva. Bylo by velice přínosné mít veškeré zkušenosti, které se k případu váží, v jenom uceleném pokynu. Usnadnilo by to tak další podobné vyšetřování, jednotlivé subjekty by měli něco z praxe, čeho se při svém vyšetřování mohou držet a věděli by jak postupovat. Tento metodický pokyn bych pak rozdala všem příslušným subjektům k prostudování, jako například vodoprávním úřadům, jednotlivým povodím, ČIŽP, HZS krajů i ministerstvu životního prostředí.

Pokud by to bylo jen trochu možné, zpřísnila bych monitoring na problémových řekách, tedy těch, které se už s podobnými úniky setkaly, nebo je do jejich koryt opakovaně vypouštěno nadlimitní množství toxických látek. Za nadlimitní vypouštění, ať už látek do vody nebo i ovzduší bych zpřísnila tresty.

V rámci čističek vod bych apelovala na pravidelné technologické kontroly, ty jediné dokážou celkově předcházet situacím podobným Bečvě. Navíc k odstraňování kyanidu z průmyslových odpadních vod se dají použít různé metody. Jedná se o takzvané chemické čištění. Biologické metody, které se běžně používají k čištění komunálních odpadních vod, nejsou na odstraňování kyanidů v tomto případě dostačující. Chemické čištění se může provádět

například vypuzováním kyanovodíku vzduchem, adsorpcí na aktivní uhlí (adsorpcí je myšleno hromadění plynné či rozpuštěné látky na povrchu jiné látky.) nebo oxidačními procesy použitím ozónu.

Pokud je technologie čištění správně nastavena, kontrolována a monitorována, o čemž by měl existovat záznam, měla by být bezpečná. Kyanidy by pak měly být bezpečně odstraněny.⁹⁷

⁹⁷ *Do Bečvy se mohly dostat stovky kilogramů kyanidů, míní expert.: Revitalizaci odhaduje na několik let* [online]. Praha: irozhlas.cz [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/veda-technologie/priroda/kontaminace-kyanid-reka-becva-uhyn-ryb_2010010646_aur

Závěr

Diplomovou práci jsem rozdělila do dvou hlavních částí. V teoretické části jsem se věnovala především definování pojmů, které úzce souvisí s řešenou problematikou. Vysvětlila jsem pojmy životního prostředí a jeho komponentů. Zmínila jsem právní úpravu trestné činnosti páchané na životním prostředí a připojila jsem odpovědnost, která se k tomu váže. Také jsem zmínila vybrané trestné činy a způsob ochrany životního prostředí. V závěru teoretické části jsem se věnovala přímo vymezení metodiky vyšetřování životního prostředí.

V praktické části jsem se zpočátku věnovala statistikám trestných činů ve stanoveném období. Vybrala jsem si období mezi lety 2013 a 2020, a to především proto, že v tomto období byla nejlepší možná dostupnost sběru dat. V rámci statistik jsem zvolila dva trestné činy, které jsou nejčastěji páchanými, a proto jsou také uvedeny samostatně v příslušných statistikách. Jedná se o trestné činy podle § 293 a § 294 zák. č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku. S těmito trestnými činy jsem dále pracovala a poukázala na jejich vývoj v rámci sledovaného období. Na základě toho jsem si vybrala konkrétní případ a s pomocí metodiky, popsané v teoretické části jsem daný případ zpracovala a na jeho základě poukázala na problémy metodiky vyšetřování trestných činů proti životnímu prostředí, což bylo také cílem mé diplomové práce.

Největší problém v rámci této metodiky začíná již v moment posuzování jednání, tedy v případě rozhodování o tom, zda se jedná o trestný čin či nikoli. Trestná činnost životního prostředí je totiž z velké části popsána normami blanketními, tedy odkazuje na ostatní právní předpisy. Většina skutkových podstat obsahuje požadavek rozporu s jiným právním předpisem. Jedná se o velice obsáhlou trestnou činnost, která se vyvíjí s vývojem lidstva a jejich prostředků. Je tedy prakticky nemyslitelné, aby na tak komplexní oblast platila jedna obecná poučka. Tato oblast vyžaduje obrovské množství znalosti a odbornosti, k čemuž naše legislativa nemá dostatečné predispozice.

11. Zdroje

11.1 Použitá literatura

CHMELÍK, Jan. *Ekologická kriminalita a možnosti jejího řešení: vysokoškolská učebnice*. Praha: Linde, 2005. ISBN 80-7201-543-5.

CHMELÍK, Jan. *Rukověť kriminalistiky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. ISBN 80-86898-36-9.

KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015. ISBN 978-80-7380-547-0.

KONRÁD, Zdeněk a Jiří STRAUS. *Kriminalistika: teorie, metodologie a metody kriminalistické techniky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN 9788073805357.

KRATOCHVÍL, Vladimír, a kol. *Kurs trestního práva: trestní právo hmotné: obecná část*. Praha: C. H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-042-3.

KUČERA, Jan. *Úmluva o mezinárodním obchodu ohroženými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin: základní informace se zaměřením na Českou republiku a Evropskou unii*. Vyd. 2., (upr.). Praha: Ministerstvo životního prostředí, 2010. ISBN 978-80-7212-552-.

MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*, 2. přepracované a doplněné vyd., Praha, C.H.Beck, 2004

NĚMEC, Miroslav. *Teorie a metodologie kriminalistiky pro magisterské studium*. – I. díl. Praha: Abook, 2018.

NĚMEC, Miroslav. *Teorie a metodologie kriminalistiky pro magisterské studium*. – II. díl. Praha: Abook, 2019. ISBN 978-80-906974-2-3.

NĚMEC, Miroslav. *Kriminalistická taktika pro policisty a studenty Policejní akademie České republiky*. Praha: Abook.

REBOVICH, Donald J. a George E. CURTIS. *Crimes against the environment*. New York: Taylor & Francis, 2020, 140 s. ISBN 9781498754866.

STRAUS, Jiří, Miroslav Němec a kol. *Teorie a metodologie kriminalistiky*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. ISN 978-80-7380-214-1.

STRAUS, Jiří. *Úvod do kriminalistiky*. 3., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. ISBN 978-80-7380-367-4.

TUHÁČEK, Miloš, Jitka JELÍNKOVÁ a a kol. *Právo životního prostředí: Praktický průvodce*. Praha: GRADA Publishing.

VIKTORIOVÁ, J. a D. BANGO. *Metodika vyšetřovania vybraných druhov trestných činov proti majetku*. Bratislava: Akadémia PZ.

WHITE, Rob D. a Diane HECKENBERG. *Green Criminology: An Introduction to the Study of Environmental Harm*. Routledge, 2014. ISBN 9780415632102.

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, v platném znění. In: *Sbírka zákonů*, 9.2.2009. ISSN: 1211-1244.

Zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, v platném znění. In *Sbírka zákonů*, 16.1.1992. ISSN: 1211-1244.

Nařízení vlády č. 401/2015 Sb., o ukazatelích a hodnotách přípustného znečištění povrchových vod a odpadních vod, náležitostí povolení k vypouštění odpadních vod do vod povrchových a do kanalizací a o citlivých oblastech, v platném znění. In: *Sbírka zákonů*, 30.12.2015. ISSN: 1211-1244.

Zákon č. 114/1992 Sb., *Zákon České národní rady o ochraně přírody a krajiny*, v platném znění. In: *Sbírka zákonů*, 25.3.1992. ISSN: 1211-1244.

Zákon č. 254/2001 Sb., *o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon)*, v platném znění. In: *Sbírka zákonů*, 25.7.2001. ISSN: 1211-1244.

11.2 Internetové zdroje

Odbor hospodářské kriminality [online]. Praha: Policie ČR [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/uskpvc-ohk-odbor-hospodarske-kriminality.aspx>

Zpráva o životním prostředí: v kraji Hl. m. Praha [online]. Praha: Ministerstvo životního prostředí [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: https://www.cenia.cz/wp-content/uploads/2022/01/Kraje_2020_PHA.pdf

Klasifikace kvality povrchových vod [online]. Praha: VTEI [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: <https://www.vtei.cz/2017/12/klasifikace-kvality-povrchovych-vod/>

Vodovody, kanalizace a vodní toky - 2013 [online]. Český statistický úřad [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/vodovody-kanalizace-a-vodni-toky-2013-b8k18xm1pf>

Vodovody, kanalizace a vodní toky - 2020 [online]. Český statistický úřad [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/vodovody-kanalizace-a-vodni-toky-2020>

Řeka Bečva [online]. Statutární město Přerov: webmaster [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: <https://www.prerov.eu/cs/o-prerove/zajimavosti-a-pamatky/prirodni-zajimavosti/reka-becva.html>

Dvacet tun ryb v Bečvě zabily kyanidy, po pachateli pátrá policie [online]. novinky.cz [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/krimi/clanek/dvacet-tun-ryb-v-becve-zabily-kyanidy-po-pachateli-patra-policie-40337329>

Do Bečvy se mohly dostat stovky kilogramů kyanidů, míní expert.: Revitalizaci odhaduje na několik let [online]. Praha: irozhlas.cz [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/veda-technologie/priroda/kontaminace-kyanid-reka-becva-uhyn-ryb_2010010646_aur

Do Bečvy opět unikla neznámá látka. Na stejném místě, odkud zabíjel kyanid. [online]. Přerov: denik.cz [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: https://prerovsky.denik.cz/zpravy_region/becva-unik-valasske-mezirici-jurinka-hranice-2020.html

Nikl [online]. Praha: Arnika [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: <https://arnika.org/toxicke-latky/databaze-latek/nikl>

Do Bečvy unikl minulý týden podle inspekce dusitanový dusík. Zdroj je zatím neznámý [online]. Valašské Meziříčí: Česká televize [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/regiony/3233776-do-becvy-unikl-minuly-tyden-podle-inspekce-dusitanovy-dusik-zdroj-je-zatim-neznamy>

Do Bečvy unikl minulý týden podle inspekce dusitanový dusík. Zdroj je zatím neznámý [online]. Valašské Meziříčí: MAFRA [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/domov/do-becvy-ve-valasskem-mezirici-opet-unikla-neznama-latka-uhynulo-nekolik-ryb.A201202_110858_In_domov_ceh

Další úniky chemikálií do Bečvy. Padla jedna pokuta [online]. Seznam.cz [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/dalsi-uniky-chemikalii-do-becvy-padla-jedna-pokuta-175163>

Otazníky nad otrávenou Bečvou. ‚Je to záhada. Ryby žily tam, kde by už neměly,‘ popisují rybáři [online]. Český rozhlas [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/valasske-mezirici-becva-kyanid-uhyn-ryb_2010050600_ada

Marek Petřivalský: Kanál tajemnější než hrad v Karpatech? [online]. BEZK [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: <https://ekolist.cz/cz/publicistika/nazory-a-komentare/marekn-petrivalsky-kanal-tajemnejsi-nez-hrad-v-karpatech>

Policie je možná na stopě jedu v Bečvě [online]. Seznam.cz [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/domaci/clanek/policie-je-mozna-na-stope-jedu-v-becve-40342137>

Vyhledávání úniků a přenosů látek: Vyhledávání přenosů množství odpadů [online]. CENIA [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: <https://portal.cenia.cz/irz/index.jsp?rokUnikyPrenosy=2020>

Ombudsman prozkoumá postup úřadů kvůli úniku chemikálií do Bečvy [online]. Brno: BEZK [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: <https://ekolist.cz/cz/zpravodajstvi/zpravy/ombudsman-prozkouma-postup-uradu-kvuli-uniku-chemikalii-do-becvy>

Posudek uvádí, že ryby v Bečvě otrávil rožnovská čistička, ta to odmítá [online]. Seznam.cz [cit. 2022-01-29]. Dostupné z:

<https://www.seznamzpravy.cz/clanek/posudek-uvadi-ze-ryby-v-becve-otravila-roznovska-cisticka-tvrdi-zdroj-153171>

Kdo bude pykat za otravu Bečvy? Nejasnosti má utnout další pokus [online].

Seznam.cz [cit. 2022-01-29]. Dostupné z:

<https://www.seznamzpravy.cz/clanek/kdo-bude-pykat-za-otravu-becvy-nejasnosti-ma-utnout-dalsi-pokus-174860>

Poslanci schválili vyšetřovací komisi k úniku jedů do Bečvy, kromě vyšetřování navrhne i ochranná opatření [online]. Český rozhlas [cit. 2022-01-29]. Dostupné z:

<https://zlin.rozhlas.cz/poslanci-schvalili-vysetrovaci-komisi-k-uniku-jedu-do-becvy-krome-vysetrovani-8474430>

Odhaleno: V den otravy Bečvy se v Deze stala havárie. Proč zůstala

utajena? [online]. Referendum [cit. 2022-01-29]. Dostupné z:

<https://denikreferendum.cz/clanek/32010-odhaleno-v-den-otravy-becvy-se-v-deze-stala-havarie-proc-zustala-utajena>

DEZA spustila provoz nové čistírny odpadních vod [online]. AGROFERT [cit.

2022-01-29]. Dostupné z: <https://www.agrofert.cz/akce-a-aktuality/deza-spustila-provoz-nove-cistirny-odpadnich-vod>

Archiv - 20.09.2020 [online]. Valašské Meziříčí: InMeteo [cit. 2022-01-29].

Dostupné z: <https://www.in-pocasi.cz/archiv/archiv.php?historie=2020-09-20&ion=13>

Prohlášení ředitele ČIŽP ke kauze Bečva [online]. Ministerstvo životního

prostředí [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: <https://newweb.env.cz/havarie-na-becve/prohlaseni-reditele-cizp-ke-kauze-becva-nejcastejsi-otazky-a-odpovedi-medialni>

<https://newweb.env.cz/havarie-na-becve/prohlaseni-reditele-cizp-ke-kauze-becva-nejcastejsi-otazky-a-odpovedi-medialni>

Bentos [online]. Rybářský rozcestník [cit. 2022-01-29]. Dostupné z:

<https://www.rybarskyrozcestnik.cz/atlasy/kategorie/atlas-sladkovodnich-zivocichu-i-tech-zijicich-kolem-vody/vodni-bezobratli-zivocichove/bentos/>

Otrávil Bečvu DEZA? Jiné výklady nedávají smysl. Úřady zatloukají a

klamou [online]. Referendum [cit. 2022-01-29]. Dostupné z:

<https://denikreferendum.cz/clanek/31851-otravila-becvu-deza-jine-vyklady-nedavaji-smysl-urady-zatloukaji-a-klamou>

Posudek uvádí, že ryby v Bečvě otrávil rožnovská čistička, ta to odmítá [online].

Seznam.cz [cit. 2022-01-29]. Dostupné z:

<https://www.seznamzpravy.cz/clanek/posudek-uvadi-ze-ryby-v-becve-otravila-roznovska-cisticka-tvrdi-zdroj-153171>

Kdo bude pykat za otravu Bečvy? Nejasnosti má utnout další pokus [online].

Seznam.cz [cit. 2022-01-29]. Dostupné z:

<https://www.seznamzpravy.cz/clanek/kdo-bude-pykat-za-otravu-becvy-nejasnosti-ma-utnout-dalsi-pokus-174860>

Pátrání po tom, kdy přesně k otrávené Bečvě dorazila Česká inspekce životního prostředí [online]. Praha: BEZK [cit. 2022-01-29]. Dostupné z:

<https://ekolist.cz/cz/zpravodajstvi/zpravy/patrani-po-tom-kdy-presne-k-otravene-becve-dorazila-ceska-inspekce-zivotniho-prostredi>

KONCEPCE BOJE PROTI ORGANIZOVANÉMU ZLOČINU DO ROKU

2023 [online]. In: . Praha: Ministerstvo vnitra České republiky, 2018, 23. května 2018, s. 77 [cit. 2021-12-19]. Dostupné z:

<https://www.mvcr.cz/clanek/bezpecnostni-hrozby-337414.aspx?q=Y2hudW09Mg%3D%3D>

ÚMLUVA O MEZINÁRODNÍM OBCHODU OHROŽENÝMI DRUHY VOLNĚ ŽIJÍCÍCH ŽIVOČICHŮ A PLANĚ ROSTOUCÍCH ROSTLIN: ZÁKLADNÍ INFORMACE SE ZAMĚŘENÍM NA ČESKOU REPUBLIKU A EVROPSKOU UNII [online]. Praha: Ministerstvo životního prostředí ČR [cit. 2022-01-29].

Dostupné z:

[https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/cites_publikace/\\$FILE/OMOB-Publikace_CITES-20101109.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/cites_publikace/$FILE/OMOB-Publikace_CITES-20101109.pdf)

TRESTNÍ ZÁKONÍK: s komentářem [online]. 2013 [cit. 2021-11-02]. Dostupné z:

<https://docplayer.cz/8812728-Trestni-zakonik-s-komentarem-k-1-8-2011-3-aktualizace-k-15-1-2013.html>

Právní odpovědnost v právu životního prostředí [online]. Brno: Ekologický právní servis, 2010, listopad 2010, , 8 [cit. 2022-12-10]. Dostupné z:

https://is.muni.cz/el/1456/podzim2010/MPP_PREP/um/19698184/Pravni_odpovednost.pdf

Podávání podnětů a stížností. *Česká inspekce životního prostředí* [online]. Praha [cit. 2021-11-01]. Dostupné z: <https://www.cizp.cz/Podavani-podnetu-stiznosti>

ČR a Evropská unie. *Ministerstvo životního prostředí* [online]. [cit. 2021-11-01]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/cr_eu

Právní úprava ochrany životního prostředí. *Portál životního prostředí hlavního města Prahy* [online]. Praha, 2021 [cit. 2021-11-01]. Dostupné z:

http://portalzp.praha.eu/jnp/cz/eia_ippc_pravo/pravni_uprava_ochrany_zp/index.html

Význam slova 'Ekosystém'. *Priroda.cz* [online]. [cit. 2021-11-01]. Dostupné z: <https://www.priroda.cz/slovník.php?detail=92>

Nemyslím, že viníkem je Energoaqua, zdroj úniku je někde jinde, říká Pernický, oznamovatel ekologické katastrofy na Bečvě [online]. Rybář [cit. 2022-01-29].

Dostupné z: <https://irybarstvi.cz/nemyslim-ze-vinikem-je-energoaqua-zdroj-uniku-je-nekde-jinde-rika-pernický-oznamovatel-ekologicke-katastrofy-na-becve/>

Osmý akční program pro životní prostředí: členské státy potvrdily předběžnou politickou dohodu s Parlamentem [online]. Rada Evropy [cit. 2022-01-29].

Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/press/press-releases/2021/12/10/8th-eap-member-states-endorse-provisional-political-agreement-reached-with-parliament/>

Na cestě k ekologičtější a udržitelnější Evropě [online]. Evropská unie [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: https://european-union.europa.eu/priorities-and-actions/actions-topic/environment_cs

2050 long-term strategy [online]. European commission [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/clima/eu-action/climate-strategies-targets/2050-long-term-strategy_en

11.3 Grafické znázornění

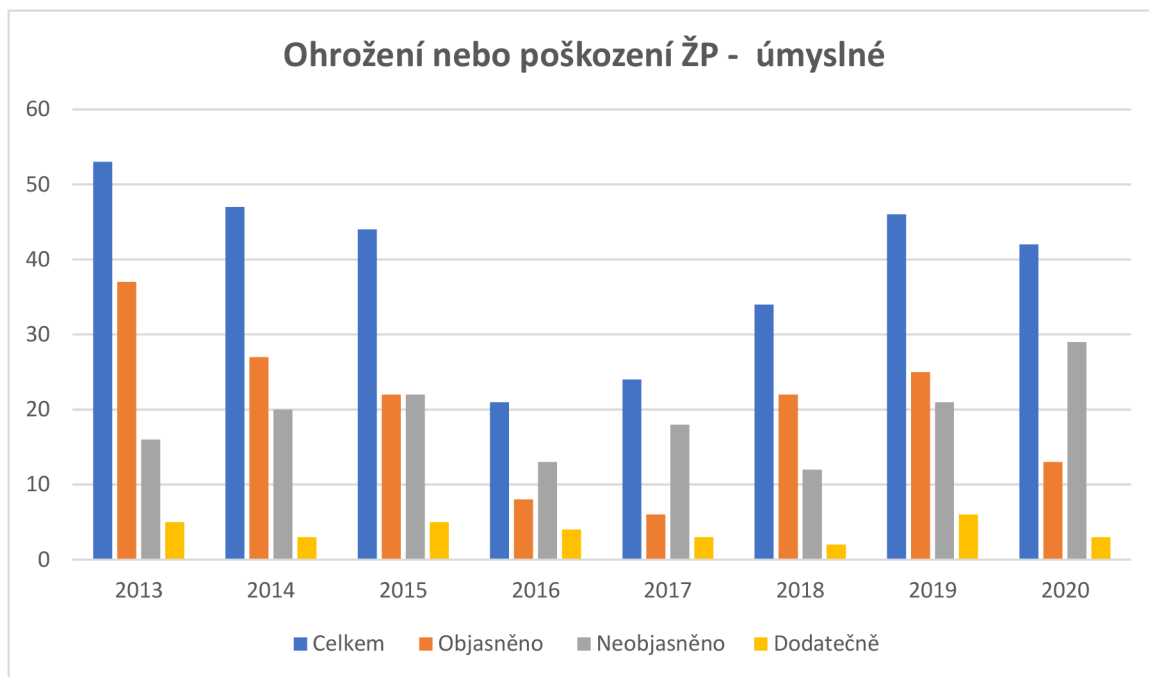
Graf 1 Ohrožení a poškození ŽP – úmyslné	71
Graf 2 Ohrožení a poškození ŽP: kraje – úmyslné.....	71
Graf 3 Poškození a ohrožení ŽP – nedbalostní.....	72
Graf 4 Ohrožení a poškození ŽP: kraje – nedbalostní	74
Tabulka 1 Ohrožení a poškození ŽP – úmyslné.....	72
Tabulka 2 Ohrožení a poškození ŽP – nedbalostní	75
Tabulka 3 Počet všech vzorků odebraných v rámci havárie na Bečvě všemi subjekty (k 2. 11. 2020)	76

x

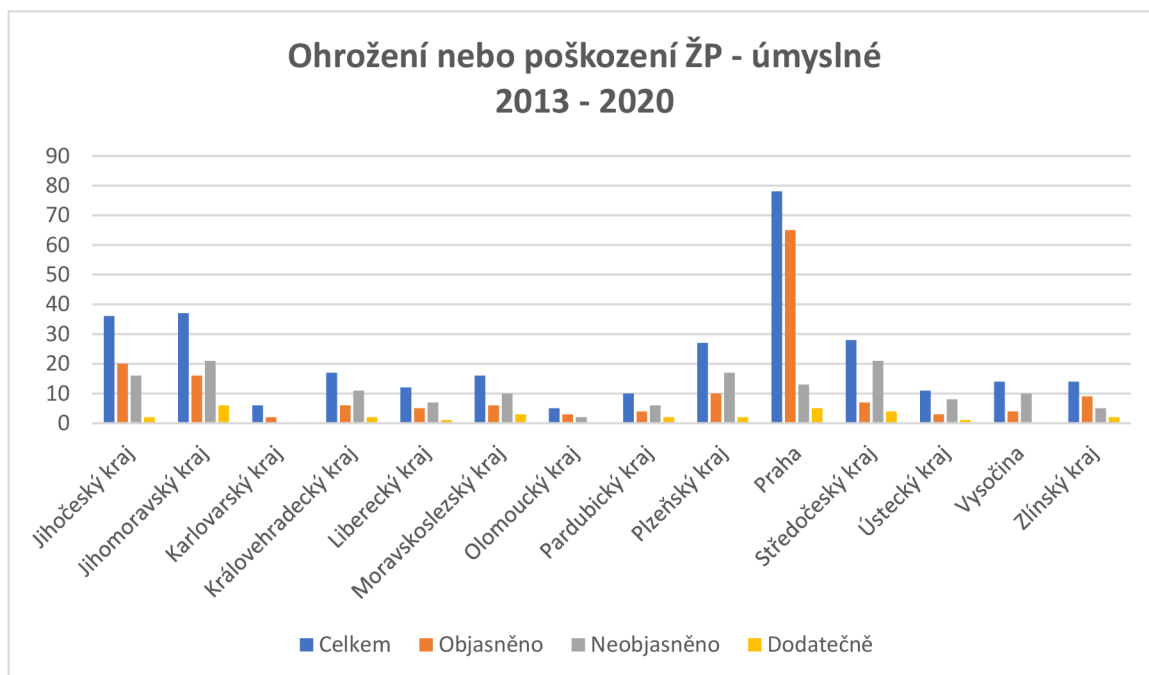
Přílohy

1. Příloha 1 – Ohrožení a poškození životního prostředí – úmyslné

Graf 1 Ohrožení a poškození ŽP – úmyslné

Graf 2 Ohrožení a poškození ŽP: kraje – úmyslné

Tabulka 1 Ohrožení a poškození ŽP – úmyslné

Rok	Počet případů
2013	53
2014	47
2015	44
2016	21
2017	24
2018	34
2019	46
2020	42

Nejvíce spáchaných činů bylo hned v prvním sledovaném roce, a to v roce 2013, přesně 53 případů. Nejnižší zaznamenaný počet úmyslných trestných činů tohoto typu bylo spácháno v roce 2016, a to 21 činů. V roce 2014 bylo spácháno 47 činů, v dalším roce, tedy 2015 bylo spácháno 44 činů a v roce 2016 celkem 21 trestných činů. Od roku 2013 do roku 2016 jsme mohli sledovat klesající tendenci dané kriminality. Po roce 2016 opět začala tendence páchaní pomalu stoupat až do roku 2019. V roce 2020 jsme opět oproti předchozímu roku zaznamenali menší pokles v počtu 42 trestných činů. Jedná se ovšem o desítky případů s rozdíly v řádech jednotek. V grafu (Graf 1) můžeme pozorovat četnost trestných činů ohrožení a poškození životního prostředí v porovnání s ostatními roky, stejně jako objasněnost těchto činů. V tabulce (Tab.1) pak můžeme pozorovat konkrétní počet trestných činů spáchaných v jednotlivých rocích.

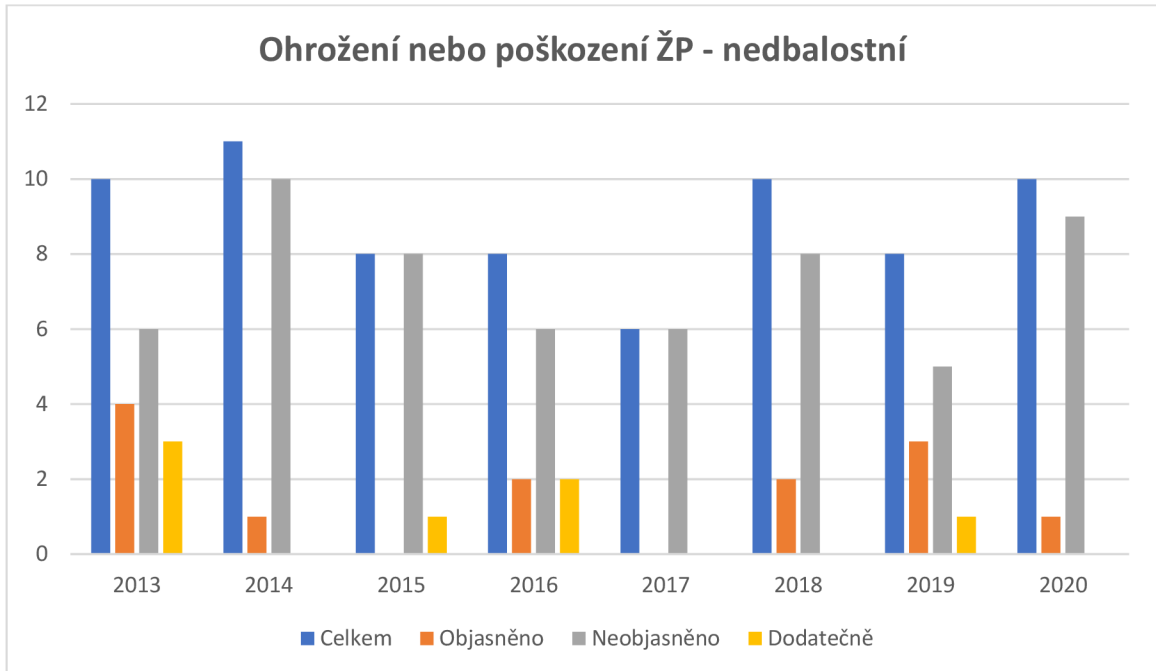
Nejproblematictější se v úmyslné činnosti jeví Hl. m. Praha, která se svými 78 případy za sledované období stojí v čele všech krajů v republice. Vysvětlení je dle mého názoru nasnadě, jelikož se jedná o město s největším počtem obyvatel, s vysokou koncentrací firem, průmyslu, ale především se jedná o důležitý dopravní uzel. A co se týká právě například znečištění ovzduší, zdrojem znečišťujících látek jsou především zmiňovaná doprava a lokální zdroje tepla. Vliv průmyslových a energetických zdrojů znečišťujících látek na kvalitu ovzduší

v Praze dlouhodobě klesá a např. v roce 2020 už žádný ze sledovaných polutantů nepřesáhl ani 20 %.⁹⁸ Na opačné straně spektra poté stojí kraj Karlovarský, kde za sledované období bylo spácháno jen 6 trestných činů proti životnímu prostředí. Ostatní kraje se pak pohybují opět kolem desítek spáchaných činů. V grafu (Graf 2) můžeme vidět, jak jednotlivý počet těchto činů, tak zároveň objasněno v porovnání s ostatními kraji.

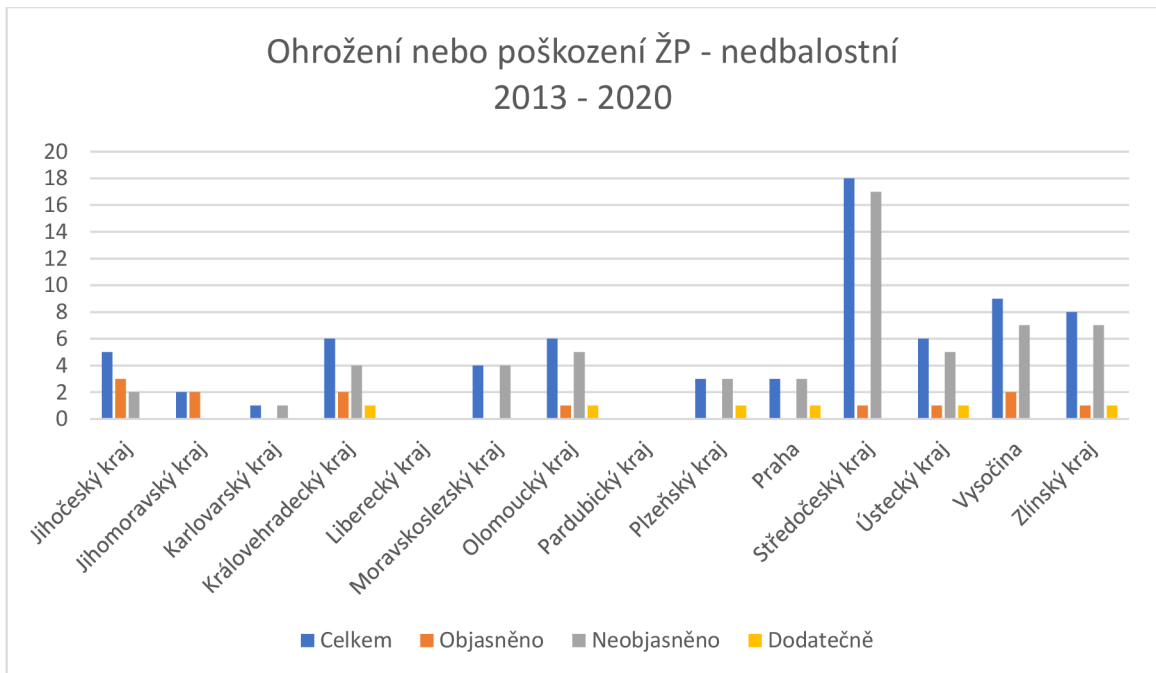
⁹⁸ *Zpráva o životním prostředí: v kraji Hl. m. Praha* [online]. Praha: Ministerstvo životního prostředí [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: https://www.cenia.cz/wp-content/uploads/2022/01/Kraje_2020_PHA.pdf

2. Příloha 2 – Poškození a ohrožení životního prostředí – nedbalostní

Graf 3 Poškození a ohrožení ŽP – nedbalostní

Graf 4 Ohrožení a poškození ŽP: kraje – nedbalostní

Tabulka 2 Ohrožení a poškození ŽP – nedbalostní

Rok	Počet případů
2013	10
2014	11
2015	8
2016	8
2017	6
2018	10
2019	8
2020	10

Z hlediska nedbalostních činů sledujeme ještě nižší čísla, než-li u činů úmyslných. Zde se jedná o jednotky, maximálně desítky případů. Nejvyšší zaznamenaná hodnota v rámci sledovaného období, byla v roce 2014, a to 11 případů. Nejméně spáchaných případů bylo naopak v roce 2017, a to přesně 6 případů. Tendence není jednoznačná, od roku 2014 do roku 2017 sledujeme klesající tendenci, od tohoto roku pak graf postupuje ve vlnách. Opět můžeme v příslušném grafu (Graf 3) vidět porovnání trestné činnosti v průběhu sledovaného období. Konkrétní počet jednotlivých činů páchaných ve sledovaných rocích, můžeme vidět v příslušné tabulce (Tab. 2).

Nedbalostních činů bylo za sledované období nejvíce spácháno ve Středočeském kraji, a to celkem 18. Nejméně pak v kraji Pardubickém a Libereckém, kde nebyl zaznamenán žádný případ. V grafu (Graf 4) vidíme porovnání všech krajů, a to včetně porovnání objasněnosti těchto činů.

3. Příloha 3 – Počet odebraných vzorků ČIŽP

Tabulka 3 Počet všech vzorků odebraných v rámci havárie na Bečvě všemi subjekty (k 2. 11. 2020)

Celkový počet vzorků/odběrných míst v rámci havárie:	134 vzorků / 51 odběrných míst
Počet vzorků/odběrných míst na Bečvě a v okolí:	94 vzorků / 37 odběrných míst
Počet vzorků/odběrných míst na řece Moravě:	40 vzorků / 14 odběrných míst

V tabulce (Tab. 3) vidíme počet vzorků odebraných Českou inspekcí životního prostředí prováděla v rámci šetření v případě Bečva. Vzorky byly odebrány na místě a při šetření v okolních podnicích, které mohly být potencionálními pachateli. Tyto údaje jsou platné k datu 1. 12. 2020. V souvislosti s otravou inspekce v té době šetřila 30 subjektů a v 15 z nich zahájila kontrolu. Celkově bylo odebráno 134 vzorků na 54 odběrných místech. V Bečvě a okolí bylo odebráno 94 vzorků na 37 odběrných místech. Na řece Moravě pak 40 vzorků na 14 odběrných místech.